

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white shapes, resembling a stylized letter 'D' or a similar curve.

Wilma Hultin
Fanni Kallio
Malla Sarpo

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK)
Viittomakieli ja tulkkauk-
Opinnäytetyö, 2021

HYVÄ ARKI ASUU SALMELASSA

Palvelukeskus Salmelan palvelukuvaus käännettynä suomalaiselle viittomakielelle

---

TIIVISTELMÄ

Hultin Wilma, Kallio Fanni & Sarpo, Malla

Hyvä arki asuu Salmelassa - Palvelukeskus Salmelan palvelukuvaus käännetynä suomalaiselle viittomakielelle

59 sivua, 4 liitettä

Kevät, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Palvelukeskus Salmelan palvelukuvaus suomalaiselle viittomakielelle. Palvelukuvauksen on laatinut Kuurojen Palvelusäätiö ja se on jaettu kaikille Palvelusäätiön alaisille keskuksille yhteiseen käyttöön. Palvelukeskus Salmelan asiakaskunta koostuu viittomakielisistä henkilöistä, ja heillä on oikeus saada tietoa saamastaan palvelusta omalla äidinkielellään.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (17.8.1992/785) säättää sen, kuinka asiakkaan tulee saada palvelua omalla äidinkielellään. Viittomakielilaki (359/2015) takaa viittomakielisen henkilön kielellisten oikeuksien toteutumisen. Nämä lait toimivat opinnäytetyön perustana. Viittomakielisen käännöksen tavoitteena on saavuttaa Palvelukeskus Salmelan asukkaat, omaiset sekä työntekijät. Tarkoituksena on kuvata Palvelukeskuksen toimintaa suomalaisella viittomakielellä, ja käännös perustuu suomenkieliseen palvelukuvaukseen.

Käännösprosessissa otettiin huomioon ikääntyneiden henkilöiden viittomakieliset erityispiirteet kuitenkin huomioiden käännöksen yleiskielisyys. Lopputuloksena syntyi kuusi lyhytkestoista videota, jotka luovutettiin Palvelukeskus Salmelan käyttöön. Videot jaoteltiin palvelukuvauksen teemojen mukaisesti, joita olivat palvelutarjonta, palveluohjaus, arjenhallinta, vapaa-aika, yhteisöllisyys sekä hyvinvointi.

Opinnäytetyön tuotosta arvioidaan heuristisen arviointimenetelmän avulla, jonka toimintaperiaatteista kerrotaan prosessinkuvauksessa. Samalla perehdytään syvemmin käännösongelmiin, joita käännösprosessin aikana kohdattiin sekä niiden ratkaisemiseen.

Asiasanat: käännöstiede, palveluasuminen, suomalainen viittomakieli, saavutettavuus

ABSTRACT

Hultin Wilma, Kallio Fanni & Sarpo Malla

Good day to day life resides in Salmela - Translating the service description of the Service Centre Salmela to Finnish sign language

59 pages and four appendices

Spring, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree programme in Humanities

Interpreter, Sign language and interpreting

The aim of this thesis was to translate Service Centre Salmela's service description to Finnish Sign Language. The Service Foundation for the Deaf has created the service description, and it has been distributed for all the associated service centres, which includes Service Centre Salmela. Service Centre Salmela's residents are people who use Finnish sign language as their primary language, therefore they are entitled to information in their native language.

According to The Finnish Act on the Status and Rights of Patients (17.8.1992/785), every patient has equal right to receive service by their native language. The Finnish Act on the Sign Language (359/2015) ensures persons who use sign language their legal rights to their language. These acts provide the foundation for this thesis. Translation's aim is to reach out to Service Centre Salmela's residents, their relatives and centre's employees and provide information in Finnish Sign Language. It is based on the Service Centre Salmela's service description.

During the process, linguistic specializations of elderly who use sign language were taken into consideration as well as keeping the linguistic focus on standard language. As a result, six short videos were produced and handed over to Service Centre Salmela for further use. Videos were divided into different themes, in which were provide of service, service counselling, daily life management, free time, sense of community and welfare.

The product of the thesis was evaluated through heuristic evaluation method in which principles are clarified later in the description of process. There we study into the problems that were faced during the translation process and to the solutions that were concluded.

Keywords: accessibility, Finnish sign language, housing services, translation studies

VIITTOMAKIELINEN TIIVISTELMÄ

Hultin Wilma, Kallio Fanni & Sarpo Malla
Hyvä arki asuu Salmelassa - Palvelukeskus Salmelan palvelukuvaus käännet-
tynä suomalaiselle viittomakielelle
59 sivua, 4 liitettä
Kevät, 2021
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkkaus

<https://youtu.be/mcQGFS6SKkE>

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KUUROJEN PALVELUSÄÄTIÖ	7
2.1 Asumismuotona palveluasuminen	8
2.2 Palvelukeskus Salmela.....	9
3 SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI	10
3.1 Suomalaisen viittomakielen rakenne	10
3.2 Glossaus muistiinmerkitsemistapana	11
3.3 Kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle	13
3.4 Käännöksen kohderyhmänä aikuiset ja seniorit	14
4 VIITTOMAKIELISTEN OIKEUDET SUOMESSA	16
4.1 Lainsäädäntö kielivähemmistön näkökulmasta	16
4.2 Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma.....	17
5 KÄÄNTÄMISEN TEORIAA.....	19
5.1 Skoposteoria kääntämisen työkaluna.....	19
5.2 Käännösstrategiat kääntäjän apuna	20
5.3 Viittomakielen tulkkipoulutuksessa käytettyjä käännösmalleja	20
5.4 Käyttäjäkeskeinen kääntäminen.....	21
6 KÄÄNNÖSTYÖN PROSESSINKUVAUS.....	24
6.1 Heuristinen arviointi	24
6.2 Käännöstyön eteneminen.....	26
6.3 Käännösongelmat ja -ratkaisut.....	27
6.4 Tekninen toteutus.....	30
6.4.1 Videointi ja jälkikäsitteily	31
6.4.2 Videoiden tekstittäminen.....	33
7 POHDINTA	35
LÄHTEET	39
LIITTEET	43
LIITE 1. Palvelukeskus Salmelan alkuperäinen palvelukuvaus	43
LIITE 2. Palvelukeskus Salmelan tiivistetty palvelukuvaus.....	49
LIITE 3. Käännöstyössä käytetyt glossit.....	53
LIITE 4. Käännösvideoiden linkit	59

1 JOHDANTO

Saavutettavien digipalveluiden merkitys on korostunut viime vuosina saavutettavuusdirektiivin myötä. Viranomaisten tarjoamien verkkosivujen ja sovellusten sisältöjen tulisi olla kaikille saavutettavia. Digisisältöjen saavutettavuus tarkoittaa sitä, että henkilön taustasta riippumatta sisällöt ovat ymmärrettäviä kenelle tahansa. (Valtiovarainministeriö. Vastuualueet. Julkisenhallinnon ICT. Julkisen hallinnon digitalisaatio. Digipalvelulaki. Saavutettavuus.) Opinnäytetyönämme käännsimme Palvelukeskus Salmelan palvelukuvauksen suomalaiselle viittomakielelle. Työ on kehittämispainotteinen, sillä sen tarkoitus on lisätä Kuurojen Palvelusäätiön mediasisältöjen saavutettavuutta tuomalla uutta viittomakielelle käännettyä materiaalia Palvelukeskus Salmelan asukkaille, muille viittomakielisille asiakkaille sekä heidän omaisilleen ja uusille työntekijöille. Halusimme käännöstyön kautta edistää saavutettavuutta, sillä jokaisella tulisi olla oikeus julkiseen informaatioon omalla äidinkielellään.

Palvelukuvaus on Kuurojen Palvelusäätiön laatima PowerPoint-esitys, joka on jaettu jokaiselle sen alaiselle keskukselle. Palvelukuvauksessa on tietoa Turussa sijaitsevasta Palvelukeskus Salmelasta ja sen tarjoamista palveluista asiakkaalle. Salmela on yksi Kuurojen Palvelusäätiön palvelukeskuksista. Säätiön palvelukeskuksien tarkoituksena on tuottaa erilaisia palveluita viittomakielisille henkilöille heidän äidinkielellään. (Kuurojen Palvelusäätiö 2020.)

Palvelukuvaukseen perustuvat viittomakieliset käännökset ovat opinnäytetyömme tuotteita. Videot ovat lyhyitä, ja ne on jaoteltu palvelukuvauksen teemojen mukaisesti. Palvelukuvaus sisältää yleiskatsauksen Palvelukeskus Salmelasta sekä erilliset osiot palveluohjauksesta, arjen hallinnasta ja päivätoiminnasta, vapaa-ajasta ja yhteisöllisyydestä sekä liikunnasta ja hyvinvoinnista. Salmelan pyynnöstä esiinnyimme videoilla itse. Valmiit käännökset on tekstitetty, ja esittelyn jälkeen luovutimme ne Palvelukeskus Salmelan käyttöön.

Konsultoimme käännösprosessin aikana työelämäohjaajaamme ja ohjaavaa lehtoriämme, jotka molemmat ovat kuulevia mutta äidinkieleltään viittomakielisiä. Lisäksi saimme palautetta Salmelan ohjaajalta, joka on natiivi viittomakielinen. Käännösprosessin kautta olemme tarkastelleet, millaisia menetelmiä käyttäen vielä opintojaan suorittavat viittomakielentulkkiopiskelijat pystyvät tuottamaan mahdollisimman laadukkaan käännöksen. Havainnoimme käännösprosessissa tapahtuvia kielellisiä ilmiöitä, kun kääntäminen tapahtuu suomen kielestä suomalaiselle viittomakielelle. Kokonaisvaltaista käännösprosessia, valmiita käännöksiä sekä niiden käytettävyyttä tarkastelemme heuristisen arvioinnin avulla. Käännöstyössä olemme hyödyntäneet käyttäjäkeskeistä kääntämistä ja mentaalista käännösmallia.

2 KUUROJEN PALVELUSÄÄTIÖ

Kuurojen Palvelusäätiö on 1897 perustettu valtakunnallinen voittoa tavoittelematon järjestö, joka toimii kuurojen ja kuurosokeiden palveluiden tuottajana. Alussa säätiö toimi nimellä Kuuromykkäin Auttajayhdistys, mutta myöhemmin nimi muutettiin Kuurojen Palvelusäätiöksi. Säätiön arvoihin kuuluvat asiakkaan kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus ja vastuu, asiakkaan tasavertainen kohtaaminen sekä myönteinen ja iloinen ilmapiiri. (Yle Areena, 2017.) Kuurojen Palvelusäätiön tarkoituksena on parantaa kommunikoinnissa tukea tarvitsevien ihmisten palveluiden laatua. Säätiö tarjoaa vammaislain mukaisia asumismuotoja eri tarpeisiin. Asumismuotoja ovat esimerkiksi asuminen palvelukeskuksissa, ryhmäkodeissa sekä tukiasunnoissa. Kuurojen Palvelusäätiön palvelukeskuksia sijaitsee Helsingissä, Jyväskylässä, Oulussa, Turussa, Joensuussa, Hyvinkäällä sekä Hämeenlinnassa, missä toimii Suomen ainoa viittomakielinen työkeskus. (Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu Asumispalvelut.) Työkeskus tukee toiminnallaan asiakkaiden hyvinvointia, yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta ylläpitämällä myös työtoimintaa. Lisäksi säätiö tarjoaa kuurojen, kuurosokeiden sekä kuulonäkövammaisten asiakkaiden lisäksi myös heidän läheisilleen erilaisia kohtaamispaikkoja sekä vertaisuuteen ja toiminnallisuuteen pohjautuvaa ohjausta ja tukea. (Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Kuurojen Palvelusäätiö ry.)

Säätiö tarjoaa viittomakielisille, kuurosokeille sekä puheella kommunikoiville kuulonäkövammaisille apua ja tukea arkeen erilaisien palveluiden kautta. Yksi palveluista on viittomakielen opetusta tarjoava Juniori-ohjelma, jonka tavoitteena on perheiden tukeminen. Yhteisen kielen puuttuessa Juniori-ohjelman kautta etsitään kommunikaatiomenetelmä huonokuuloisille ja kuuroille lapsille sekä heidän perheilleen. Säätiöllä on myös pitkäaikaissairaille Passi-ohjelma, jonka puitteissa järjestetään terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä luentoja. Näiden lisäksi Auttava linja tarjoaa henkilökohtaista keskustelupalvelua, jota käydään luottamuksellisesti sähköpostissa, chatissä tai tekstiviestitse. Palveluita tarjotaan viittomakielen lisäksi muillakin kommunikaatiomenetelmillä, kuten taktiililla viittomakielellä, isotai pistekirjoituksella sekä apuvälineisiin perustuvilla kommunikaatiomenetelmillä. Säätiön tärkein tehtävä on tarjota monipuolisesti erilaisia palveluja kuuroille

ja kuurosokeille henkilöille. (Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Palveluiden esittely.)

Palveluasumisyksiköiden lisäksi Palvelusäätiö järjestää asiakkaille työ- ja virkistystoimintaa, jonka tarkoituksena on tukea asiakkaita toiminnallisen kuntoutumisen avulla. Kuurojen Palvelusäätiön viittomakielinen työkeskus Sampola tarjoaa asukkailleen erilaisia työtehtäviä työkeskuksessaan tai keskuksen ulkopuoliossa työpaikassa. Säätiöllä on monia yhteistyökumppaneita, kuten Kuurojen Liitto ry, Näkövammaisten keskusliitto ry, Suomen sosiaali- ja terveys ry sekä monia muita. (Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Yhteistyökumppanit.)

2.1 Asumismuotona palveluasuminen

Palveluasuminen kuuluu sosiaalihoitolakiin, jossa määritellään eri asumismuotojen vaatimuksia. Palveluasuminen on suunnattu iäkkäille henkilöille, jotka eivät pärjää kodissaan enää omin avuin ja tarvitsevat hoitoa ja huolenpitoa ympäri vuorokauden. Palveluasuminen tarjoaa asiakkaalle yksilöllistä ohjausta, hoivaa, hoitoa sekä tuen sosiaali- ja terveysalan koulutuksen saaneelta henkilökunnalta. (Ikääntyneelle. Koti ja asuminen. Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen.) Asiakkaalla on mahdollisuus asua samassa paikassa kuolemaansa asti, jollei hoidontarpeellisista syistä joudu sairaalahoitoon. Asiakkaalla on itsemääräämisoikeus niin kauan, kunnes hän ei enää kykene itse tekemään päätöksiä. Tällöin asiakkaalle haetaan edunvalvojaa, joka huolehtii asiakkaan taloudellisista asioista. Yleensä edunvalvojaksi nimetään asiakkaan omainen tai oikeusaputoimistossa työskentelevä yleinen edunvalvoja. (Muistiliitto. Etusivu. Etuudet ja oikeudet. Edunvalvonta.)

Palveluasumisessa asukas asuu huoneessa, joka on suunniteltu ikääntyneen henkilön tarpeet huomioiden (Aejmelaeus, Kan & Katajisto, Pohjola 2007, 346–347). Huoneet ovat yleisimmin yhden tai kahden henkilön huoneita. Oman huoneen ja wc:n lisäksi palvelukeskuksissa on myös yhteisiä tiloja, joissa asukas voi viettää vapaa-aikaansa. Asukas maksaa huoneestaan sekä yhteisistä tiloista vuokraa, joka määräytyy kunnan tai muun asumispalvelun järjestäjän hinnaston

mukaisesti. Palvelukeskuksissa asiakasmaksuja peritään myös muista palveluista erikseen, kuten hoidosta ja aterioista. Palvelukeskuksissa eli toimintayksiköissä on mahdollistettu esteetön liikkuminen ja turvalliset ulkoilumahdollisuudet. Palveluasumisen toimintayksiköt huolehtivat asukkaan päivittäisen hygienian hoidosta, vaatteiden ja liinavaatteiden puhtaudesta sekä asumisympäristön siisteystä päivittäin. (Sitra 2011, 9–14.)

2.2 Palvelukeskus Salmela

Palvelukeskus Salmela on yksi Kuurojen Palvelusäätiön palvelukeskuksista, joka sijaitsee Turun Röntämäessä. Salmelan henkilökunta koostuu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista, joilla on viittomakielen taitoa, jotta palvelu voidaan toteuttaa asiakkaiden omalla äidinkielellä. Salmelassa on yhteensä 14 asukaspaikkaa. Pitkäaikaisasumisen sekä ympärivuorokautisen asumispalvelun lisäksi Salmela tarjoaa kuuroille ja kuurosokeille palveluita myös asiakkaiden koteihin. Salmelan pääasiallisia asiakkaita ovat kuurot ja kuurosokeat. (Kuurojen Palvelusäätiö. Asumispalvelut. Salmela, Turku.)

Asumisen lisäksi Salmelan arki koostuu monista erilaisista palveluista, kuten ravitsemuspalvelusta, lääkehoidosta ja kodinhoidosta. Lisäksi Salmelassa on ohjattua päivätoimintaa ja järjestettyjä retkiä, joihin palvelukeskuksen sekä kotihoiton asiakkaat saavat osallistua. Terveystieteiden osasto Salmelassa huolehtivat palvelukeskuksen omat sairaanhoitajat, ohjaajat sekä lääkäri, joka käy palvelukeskuksessa tietyin väliajoin. (Kuurojen Palvelusäätiö, henkilökohtainen tiedonanto 9.11.2020.)

3 SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI

Vastoin yleistä olettamusta, viittomakieli ei ole kansainvälistä. Laskutavasta riippuen maailmassa on noin 1000 erilaista viittomakieltä. (Malm & Östman 2000.) Suomessa on kaksi virallista viittomakieltä, suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli. Puhuttujen kielten tapaan viittomakielet ovat itsenäisiä kielijärjestelmiä, ja ne ovat syntyneet kuurojenyhteisön tarpeesta kommunikoida keskenään. Viittomakieltä käyttäviä kuuroja ja huonokuuloisia on Suomessa arvioltaan 4000–5000 ja viittomakieltä käyttäviä kuulevia taas 6000–9000. (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 10, 15.)

Kuurot käyttävät usein yhteisöstään nimitystä ”kuurojen oma maailma”. Käsitys ei sisällä pelkästään yhteisössä vallitsevaa kieltä ja kulttuurisia piirteitä, vaan se kattaa pitkälle myös historiaan ja perinteisiin. Yhteisön sisällä vallitsevat normit vaikuttavat yhä vahvasti kuuron henkilön identiteetin muodostumiseen ja hänen kokemiinsa yhteiskunnallisiin mahdollisuuksiin. Kuurojen yhteisö pysyy vahvana niin kauan, kun kuurot ovat tekemisissä toistensa kanssa. Jäsentensä tarpeiden kautta kuurojen kulttuuri kehittyy jatkuvasti, ja se on kokonaisvaltainen prosessi, joka välittyy sukupolvelta toiselle. (Jokinen 2000, 81–82, 97–98.) Mikäli kulttuurin säilyvyys halutaan turvata, on kielellisten oikeuksien toteuduttava asianmukaisesti ja tämän valvonta on jatkuva prosessi.

Vaikkakin viittomakieli on visuaalinen kieli, se ei rajoitu pelkästään kuvainnolliseen ilmaisuun. Sillä on omat kielioppinsa, lauserakenteensa sekä diskurssinsa, aivan kuten puhutuillakin kielillä. (Lane, Hoffmester & Bahan 1996, 44–45.) Yksi suurimmista haasteista viittomakielen tulkkauksen näkökulmasta on oikean viittoman valinta, jotta viestin tarkoitus, rekisteri ja sävy välittyisi täsmällisesti. Viittomakieli ei usein kuitenkaan ole viittomakielen tulkin äidinkieli, eikä hänellä ole yhtä vahvaa kielitajua kuin sitä ensi- tai äidinkielenään käyttävällä. (Perttula 2013, 39.)

3.1 Suomalaisen viittomakielen rakenne

Kieli voi olla puhuttua, kirjoitettua tai viitottua. Puhuttu kieli perustuu kuuloon ja ääneen, kun taas kirjoitettu kieli esimerkiksi puheen tai viittomakielen merkitsemiseen. Viitottu kieli voi perustua näköön, eleisiin tai joskus myös tuntoaistiin. (Jantunen 2003, 9–10.) Viittomakielillä pystytään ilmaisemaan yhtä laadukkaasti asioita kuin muillakin kielillä ja niissä on samanlaisia rakennepiirteitä, monimutkaisuuksia ja monitulkinnallisuuksia kuin puhutuissa kielissä. (Malm & Östman 2000, 13.)

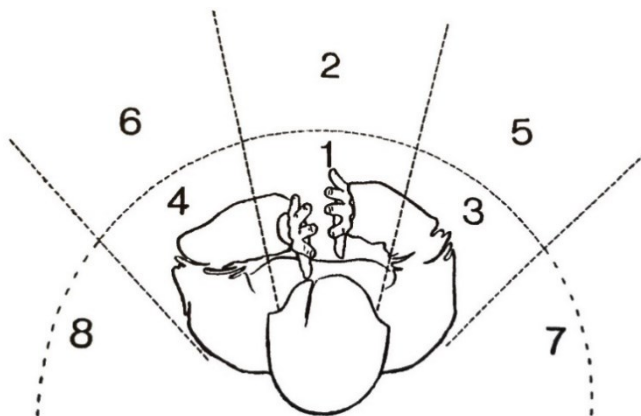
Yksittäisiä viittomia voi verrata puhuttujen kielten sanoihin. Viittoma kostuu viidestä eri osasta: käsimuodosta, paikasta, kämmenen ja sormien suunnasta, käsien liikkeestä sekä ei-manuaalisista piirteistä. Ei-manuaaliset piirteet tarkoittavat viittomakielissä käytettyjä ilmeitä sekä kehon, pään ja vartalon liikkeitä. Viittomakieliset lauseet eivät perustu pelkästään viittomajärjestyksestä tai kieliopillisista suhteista ilmaisevista viittomista, vaan siinä on tärkeää myös käyttää ilmeitä, liikkeitä ja viittomatilaa. (Kotimaisten kielten keskus. Kielitieto. Kielet. Suomen viittomakielet.)

Yleensä ajatellaan, että lauseoppi tarkoittaa sanajonoja, jotka rakentuvat erilaisista suhteista ja kielen elementtien sulautumisesta toisiinsa. Suomalaisessa viittomakielessä lauseoppi on laajempi käsite, sillä viittomakielisessä lauseessa on usein kerrosteisuutta. Kerrosteisuus voi tarkoittaa sitä, että viittoja pystyy viittoessaan muuttamaan lauseen esimerkiksi kysyväksi ilmeellä tai negatiiviseksi pään liikkeellä. Eri kielissä lauserakenteissa ja kieliopissa saattaa olla samankaltaisuuksia, kuten ruotsin ja englannin kielessä. Kielissä ja kulttuureissa on erilaisia tapoja ilmaista yhdellä sanalla tai viittomalla informaatiota. Suomalainen viittomakieli on visuaalista ja usein viittomat perustuvatkin siihen, miltä jokin asia näyttää. Suomen kielessä esimerkiksi sanotaan ”mennään naimisiin”, kun taas suomalaisessa viittomakielessä ilmaistaan asia pujottamalla sormus toiseen käteen ja painetaan toinen käsi sormuskäden päälle. (Rissanen, 147–150.)

3.2 Glossaus muistiinmerkitsemistapana

Glossaus on yleistynyt muistiinmerkitsemistapa, jolla voi muodostaa lyhyitä sekä pitkiä viittomakielisiä ilmaisuja kirjoitettuna. Glossauksessa jokainen viittoma huomioidaan ja kirjoitetaan perusmerkitystä vastaavalla sanalla. Sanajärjestys on viittomakielen kieliopin mukainen. Toisinaan viittomalla saattaa olla puhutussa kielessä useampia merkityksiä. Tällaisessa tapauksessa glossissa oleva viittoma antaa viitteen, mikä viittoman puhekielinen sana voisi olla, mutta lopulta sanan todellinen merkitys selviää asiayhteydestä ja huuliosta lukemalla. Viittoman ollessa perusmuotoinen ei glossista selviä, onko kyseessä verbi vai substantiivi. Ongelmien vähentämiseksi on kehitetty lisämerkintätapoja, joiden avulla voidaan ilmaista viittomakielen eri elementtejä. Lisämerkintätapojen avulla voidaan helpottaa glossien ymmärtämistä sekä tuottaa oikeaoppista viittomakieltä. (Savolainen 2000,195.)

Viittomakielessä osoituksella ilmaistaan puheenaihe, ja se voidaan tehdä etusormella tai koko kämmen ojennettuna (Vivolin-Karén 2004, 15). Osoitukset tapahtuvat neutraalissa viittomatilassa, jonne puheenaiheet, henkilöt sekä muut kohteet tai objektit viitotaan. Glossauksessa viittomatila on jaoteltu eri alueisiin numeroilla 1–8 (Kuva 1), ja tämän lisäksi viittomatila merkitään kirjaimilla a tai y. A tarkoittaa viittomatilan alaosaa ja y viittomatilan yläosaa. Esimerkiksi *perhonen lentää korkealla* merkitään glosseilla tällä tavoin: PERHONEN LENTÄÄ-4y. Tällöin viittoja viittoo perhosen tilaan 4 ylös. Jos halutaan kertoa, että perhonen lentää vasemmalta oikealle, voidaan liike merkitä PERHONEN LENTÄÄ-4-3. (Savolainen 2000, 193–194.)

KUVA 1. Neutraalitilan paikat (Rissanen 1985).

Toisto merkitään x-symbolilla pienaakkosin. Myönteinen ja kielteinen ilmaisu voidaan merkitä glosseihin kirjoittamalla *my* eli myönteinen tai *ki* eli kielteinen. Esimerkiksi *Minä pidän kissoista ja koirista* kirjoitettaisiin glossattuna, KISSA / KOIRA OS-4-3 MINÄ PITÄÄ *my* kun taas kielteisessä lauseessa *minä en pidä kissoista enkä koirista* glossattaisiin KISSA / KOIRA OS-4-3 MINÄ EI-PIDÄ *ki*. Edellä mainituissa esimerkkilauseissa on käytetty vinoviivaa, jolla ilmaistaan taukoa viittomien välillä. Yksi vinoviiva tarkoittaa lyhyttä taukoa ja kaksi vinoviivaa (KISSA // KOIRA) tarkoittaa pidempää taukoa. (Savolainen 2000, 193–194.)

3.3 Kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle

Kääntämisen tarkoituksena on kääntää toimeksiantajalta saatu työ pyydetylle kielelle. Kääntämisprosessi aloitetaan tekstin tai muun käännettävän materiaalin analysoinnilla. Analysoinnin tarkoituksena on miettiä sitä, kuinka lähdeteksti käännetään, mitä käännteorioita tullaan käyttämään ja mitä odotuksia käännetyn tuotoksen lukijoilla on. (Oittinen & Mäkinen 2008, 13.) Yleisimmin kääntäminen tarkoittaa jonkun tekstin kääntämistä alkukielestä toiselle kielelle ja käännettyjen tuotos on kirjoitettuna materiaalina (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto).

Suomalainen viittomakieli perustuu vahvasti visuaalisuuteen. Kuuroilla viittomakielisillä henkilöillä on oma kulttuurinsa, ja sen ymmärtäminen kääntämisessä ja tulkkauksessa on osa käännos- ja tulkkauksprosessia. Viittomakielelle kääntäessä voidaan hyödyntää samoja periaatteita ja strategioita kuin muille kielille käännettäessä, mutta sillä on myös omia ominaispiirteitään. Käännös voidaan kirjoittaa paperille sanajonoina, joita kutustaan glosseiksi tai videoimalla nämä nauhalle. Tämän jälkeen kuvataan tuotos videoksi, joka toimii käännöksenä. (Hyttönen & Rissanen 2006, 108–109.)

Viittomakielistä käännöstä tehdessä on huomioitava kohdeyleisö, heidän kulttuurinsa sekä se, että käännos on mahdollisimman sujuva viittomakielellä. Puhuttujen kielten käännöksissä sanojen ja lauseiden vivahteet, piilomerkitykset ja erilai-

set rakenteet on helpompi havaita kuin viittomakielisissä käännöksissä. Suomenkielisessä lähtötekstissä saattaa esiintyä piilosarkasmia, joka tekee viittomakielisen käännöksen tekemisestä hyvin vaikeaa. Puhuttu sarkasmi voi olla hyvin vaikeaa ilmaista visuaalisella viittomakielellä niin, että käännöksestä tulee järkevä. Viittomakielisen käännöstekoprosessin mukana olisi hyvä olla joku henkilö, joka on äidinkieleltään viittomakielinen, jotta käännöksen lopputulos olisi mahdollisimman viittomakieltä ja kulttuuria kunnioittava. (Hytönen & Rissanen 2006, 109–110.)

Käännettäessä viittomakielelle voidaan hyödyntää monia käännösteorioita- ja strategioita. Käännöstä voidaan pitää onnistuneena, jos sen tehtävät ja tarkoitus täyttyvät. Viittomakielen kääntämisessä voidaan soveltaa puhuttujen kielten käännösteorioita ja strategioita viittomakielelle tyypillisten strategioiden ja teorioiden lisäksi. (Hytönen & Rissanen 2006, 110.) Viitottua käännöstä tehdessä on oltava tietoinen, kenelle sitä ollaan tekemässä, jotta lähdetekstistä saataisiin rohkeasti muokattua viittomakielisiä ratkaisuja. Kieliyhteisöjen välisten kulttuurierojen on kuitenkin mahdollista heijastua myös käännösratkaisuissa. (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015.) Pyrkimämme mahdollisimman onnistuneeseen käännökseen tulee meidän ottaa kielellisen näkökulman lisäksi huomioon kuurojen yhteisössä vallitseva kulttuuri ja sen erityispiirteet.

3.4 Käännöksen kohderyhmänä aikuiset ja seniorit

Suomalaisella viittomakielellä ei ole samanlaista kirjakieltä kuin esimerkiksi suomen kielellä. Suomalaiselle viittomakielelle on kuitenkin kehittynyt yleiskieli, jonka tunnistaa selkeästä lauserakenteesta, artikulaatiosta sekä murteiden välttämisestä. Viittomakieliset nuoret ja keski-ikäiset ovat eläneet erilaisessa yhteiskunnassa verrattuna vanhempaan sukupolveen. Tämä vaikuttaa kielellisiin eroihin. Suomalainen viittomakieli on moninainen kieli, ja se saattaa muuttua käyttäjän taustan ja iän mukaan. (Kotimaisten kielten keskus. Kielitieto. Kielet. Suomen viittomakielet. Suomalainen viittomakieli.)

Viittomakielisten yhteisö on heterogeeninen. Samasta ikäluokasta voi löytyä paljon eritaustaisia viittojia, ja heidän kielelliset taitonsa voivat vaihdella huomattavasti. Nuoret ja aikuiset saattavat käyttää murre- tai slangisanoja enemmän kuin seniorit. Lisäksi vanhemmalla väestöllä saattaa olla vaikeuksia ymmärtää nuorten viittomista sen nopeatempoisuuden vuoksi. Yleiskielen käyttö on yleisempää aikuisten ja senioreiden keskuudessa. Senioreiden kanssa viittoessa viittomis-tahdin tulisi olla rauhallisempi, ja selkeä huulio helpottaa ymmärtämistä. (Koti-maisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 9–10.)

Suomessa vallitsi oralismin aika 1800-luvulla, jolloin viittomakieltä ei hyväksytty opetuskielenä kouluissa, vaan kuurojen haluttiin ottavan mallia kuulevista ja nou-dattavan enemmän heidän normejaan. Viittomakieltä ei vielä haluttu tunnistaa omaksi kielekseen. (Wallvik 2001, 154.) Oralismilla tarkoitetaan opetusmetodia, jossa kuuroja opetettiin puheella ja huulitalukemisen taitoa korostettiin. Tätä ei tapahtunut ainoastaan Suomessa, vaan ilmiö oli samantyyppinen joka puolella maailmaa. Kuurot alkoivat jälleen vapaammin viittomaan Suomen kouluissa 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa, jota voidaankin kutsua oralismin aikakauden päättymiseksi. (Kuurojen Museo 2019.)

Perttula (2013) haastatteli opinnäytetyössään Turun seudun kuuroja senioreita heidän tulkinkäytöstään ja kokemuksistaan saamastaan palvelusta. Yhdeksi kes-keiseksi asiaksi nousi erittäin selkeän huulion tärkeys, eli sanojen tarkka artiku-lointi. Tämä ei tarkoita suomen kielen mukaan viittomista, vaan huuliossa tulee selkeästi ilmaista viittoman sanavastine. Tulkit saattoivat myös käyttää paljon sel-laisia viittomia, joita haastateltavat eivät itse ymmärtäneet, ja he jäivät toivomaan enemmän selittävää ja visuaalista lähestymistapaa. (Perttula 2013, 13, 38–39.)

4 VIITTOMAKIELISTEN OIKEUDET SUOMESSA

Toimiva lainsäädäntö pitää huolen viittomakielisten ja sitä käyttävien henkilöiden oikeuksista. Lait ja asetukset takaavat heidän yhdenvertaisen asemansa yhteiskunnassa ja saatavien palveluiden toteutumisen. Saavutettavuuden lisääntyessä ihmisten välinen yhdenvertaisuus lisääntyy. Opinnäytetyömme tavoitteena on saavutettavuuden edistäminen, ja tässä luvussa käsittelemme lakeja ja asetuksia, joihin käännöstyömme perustuu.

Yksi saavutettavuuden tehtävistä on luoda ja ylläpitää sellaisia sivustoja ja mobiilisovelluksia, joiden sisällön ymmärtämiseen ja käyttämiseen pystyy kuka tahansa (Valtiovarainministeriö. Vastuualueet. Julkisen hallinnon ICT. Digitalisatio. Digipalvelulaki. Saavutettavuus). Näin ollen saavutettavuuden edistämisestä saatava hyöty ei tule pelkästään keskittymään jollekin tietylle kohderyhmälle vaan meille kaikille. Toimivista digipalveluista pystyvät hyötymään niin kuulo- ja näkövammaiset, muistihäiriöiset sekä henkilöt keillä on luki- ja oppimisvaikeuksia tai esimerkiksi heikko suomenkielentaito (Etusivu. Saavutettavat digipalvelut rakentavat yhdenvertaista Suomea).

4.1 Lainsäädäntö kielivähemmistön näkökulmasta

Suomen perustuslaissa on asetus yhdenvertaisuudesta (A 6/1999/731), jonka mukaan ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Viittomakieltä käyttävällä henkilöllä on oikeus saada tulkitsemis- ja käännösapua, ja tämä oikeus on laissa turvattu (A 17/1999/731).

1.5.2015 Suomessa astui voimaan viittomakielilaki, jonka tarkoituksena on edistää viittomakieltä käyttävän henkilön kielellisten oikeuksien toteutumista. Lain nojalla viittomakielisellä henkilöllä on mahdollisuus käyttää omaa kieltään ja saada

tietoa omalla äidinkielellään viranomaistoimituksien aikana. Lakia voidaan myös soveltaa julkisen hallinnontehtävien toimituksiin. (L 359/2015.)

Ainoa suora maininta viittomakielestä Suomen kielilaisissa on 37§ Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta, jonka mukaan valtuusto on velvollinen vaalikausittain antamaan kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Viittomakieli nousee siinä suomen ja ruotsin kielen, saamen kielen ja romanikielen rinnalle. (A 37/423/2003.)

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (Vammaisyleissopimus) astui kansainvälisesti voimaan 3.5.2008, ja Suomi oli ensimmäisten maiden mukana allekirjoittamassa sopimusta (Mahlamäki 2012). Sen yleisenä periaatteina (A 3/27/2016) toimivat esimerkiksi yksilöllisen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, mahdollisuuksien yhdenvertaisuus, saavutettavuus sekä esteettömyys. Vammaisella henkilöllä tulee olla esteetön pääsy tiedonsaantiin, viestintään sekä sähköisiin- ja pelastuspalveluihin. Jotta tiedon saavutettavuus pystytään varmistamaan, tulee vammaisten henkilöiden asianmukaisia tukemisen ja avustamisen muotoja pyrkiä edistämään (A 9/27/2016).

EU:n parlamentin ja neuvoston direktiivi (2016/2102) julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta astui voimaan 22.12.2016. Direktiivi ja sitä seuraava kansallinen lainsäädäntö vaativat viranomaisia tekemään digitaaliset palvelut saavutettaviksi. Laki näiden palvelujen tarjoamisesta tuli voimaan 1.4.2019. (Valtiovarainministeriö 2020.) Saavutettavuusdirektiivillä pyritään esimerkiksi edistämään kaikkien mahdollisuuksia toimia tasavertaisesti digitaalisessa yhteiskunnassa sekä parantamaan digitaalisten palvelujen laatua (D 2016/2102).

4.2 Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma

Viittomakieli on Suomen lainsäädännössä useaan kertaan mainittu, ja sen asema on perustuslain tasolla turvattu. Säädännössä on kuitenkin havaittavissa puutteita, ja tulevaisuudessa lisätoimenpiteille kielellisten oikeuksien toteutumiseksi

ja yhteiskunnallisen aseman turvaamiseksi tulee olemaan tarvetta. Kuurojen liitto julkaisi ensimmäisen kielipoliittisen ohjelmansa vuonna 1991 tavoitteenaan vahvistaa viittomakielen yhteiskunnallista asemaa. Uusin muutos ohjelmaan on vuodelta 2010, mutta tarkoitusperät suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen aseman vahvistamiseksi ovat pysyneet samoina. Kielipoliittisen ohjelman tarkoituksena on pitää keskustelua viittomakielen olemassaolosta aktiivisena niin yhteisön keskuudessa, kuin yhteistyökumppaniensa kanssa. Yhteiskunnan ottaessa yhä enemmän vastuuta oikeuksien toteutumisesta on pidettävä huolta siitä, että tehtyihin päätöksiin ja toimintoihin osallistuvat myös viittomakieliset henkilöt, jotta kielen omistajuus ei siirry väärille tahoille. (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010.)

5 KÄÄNTÄMISEN TEORIAA

Käännösteorioita on monia, ja niitä sovelletaan käytännössä erilaisilla käännösstrategioilla. Käännösteoria ja strategia tulee valita sen mukaan, millaista käännöstä on tekemässä sekä millainen kohderyhmä on kyseessä. Yleinen ongelma käännöstyötä tehdessä on se, että valitseeko kääntäjä uskollisuuden lähtötekstiä vai kohdetekstiä kohtaan. Nykyiset käännösteoriat ja strategiat ovat kuitenkin kehittyneet ja on huomattu, että on parempi olla uskollinen käännöstä lukevalle yleisölle. Kääntäminen perustuu usein joko ekvivalenttisen tai adekvaattisen tuotoksen aikaansaamiseksi. Ekvivalenttista käännöstä tavoitellessa, käännös on lähempänä lähtötekstiä noudattamalla enemmän sen kieliasua. Adekvaattisen käännöksen perusidea on saada lähtöteksti palvelemaan mahdollisimman hyvin kohdekulttuuria ja lukijoita. Adekvaattinen käännös eroaa lähtötekstikeskeisistä teorioista siis siten, että se keskittyy tulevaan käännökseen. Kääntäjä tekee päätöksen siitä, tuleeko käännöksestä enemmän ekvivalenttinen vai adekvaattinen ja valitsee käännösteorian sen mukaan. (Reiss 1983; Hytönen & Rissanen 2006, 66–70.)

5.1 Skoposteoria kääntämisen työkaluna

Käännösteoriat voidaan jaotella monella tavalla, mutta yksi käytetyin tekniikka on jakaa ne kahteen eri ryhmään. Tällöin käännösteoriat jaotellaan lähtöteksti- ja kohdetekstikeskeisiksi. Tämä helpottaa käännöstyötä tehtäessä oikeanlaisten teorioiden ja strategioiden valitsemisessa. (Hytönen ja Rissanen 2006, 70.) Lähtöteksti- ja kohdetekstilähtöisen kääntämisen lisäksi on olemassa skoposteoria, joka sijoittuu ryhmäjaon välimaastoon. Skoposteoria on hyvä valinta, jos ei ole varma, onko käännös lähtöteksti- tai kohdetekstikeskeinen. Skoposteorian kehitti kielitieteilijä Hans J. Vermeer 1970-luvulla. Teoria on hyvin yleinen, ja sitä käytetään paljon käännöstöitä tehdessä. Teorian keskiössä on käännöksen tarkoitus ja päämäärä, eli skopos. (Munday 2012, 122–125; Hytönen & Rissanen 2006, 71.)

5.2 Käännösstrategiat kääntäjän apuna

Moni käännöstieteilijä kokee kääntämisessä olevan tärkeintä tekstin kohderyhmän kulttuurin huomioiminen sekä tekstin merkityksen välittäminen (Hytönen ja Rissanen 2006, 74). Koska kielet ja kulttuurit ovat erilaisia, on myös kääntäjälle haastavaa löytää sellainen käännösteoria ja strategia, joka palvelee lähtötekstiä ja kohdetekstiä (Bassnett 2014, 24). Erilaiset käännösstrategiat edesauttavat kääntäjää työssään. Käännösstrategioita, jotka käsitetään käännöstä muuntelevaksi, on monenlaisia. Käännöstä muuntelevia strategioita kutsutaan esimerkiksi enemmän selitystä sisältäväksi muuntelevaksi käännökseksi, korjauksia sisältäväksi käännökseksi, ehkäiseväksi käännökseksi sekä käännökseksi, joka ottaa huomioon lukijan taustan. Näillä käännösstrategioilla on erilainen tarkoitus auttaa kääntäjää tekemään haluamansuuntaista muunneltua käännös. (Hytönen & Rissanen 2006, 74.)

5.3 Viittomakielen tulkkikoulutuksessa käytettyjä käännösmalleja

Viittomakielen tulkkikoulutuksessa käytettyjä käännösmalleja ovat esimerkiksi tyypologis-kontrastiivinen, mentaalinen sekä semanttinen käännösmalli. Näitä käännösmalleja hyödynnetään käännöstyössä. Terhi Rissanen kehittämä Typologis-kontrastiivisen kuvausmalli ohjaa kääntäjää työstämään lähdetekstiä tietyssä järjestyksessä. Tässä mallissa glossien muodostaminen aloitetaan tekstin muuttamisella suuraakkosiksi ja sen jälkeen pureudutaan sanajärjestykseen, tavoitellen viittomakielistä sanajärjestystä sekä muuttamalla sanoja perusmuotoon. (Hytönen & Rissanen 2006, 116–118.)

Mentaalista käännösmallia hyödyntäessä kääntäjä tekee ensin mentaalisen työn, eli pohtii käännöksen tarkoitusta ja kohdetta. Tämän jälkeen hän muokkaa ja analysoi käännöstekstejä tarkemmin kohdekielisemmiksi ja tekee niistä luonnoksen. Mentaalista käännösmallia hyödyntäessä on tärkeintä käyttää viittomakielen taitoisia henkilöitä apuna käännöksen hiomisessa, mahdollisimman hyvän käännöksen takaamiseksi. Mentaalista käännösmallia hyödyntäessä kääntäjä voi

aluksi yrittää löytää lähdetekstistä viittomakielisiä kokonaisuuksia, ja myöhemmin hioa ja tehdä lisäyksiä käännökseen. Semanttisen käännösmallin tarkoitus on ensin pohtia ajatuksen tasolla ja löytää lähdetekstin merkitys. Tämän jälkeen kääntäjä tekee luonnoksen, esimerkiksi piirroksen tai käsitekartan. Lähdetekstin ollessa sopivanlaisena luonnoksena, kääntäjä hylkää alkuperäisen tekstin ja hyödyntää luonnostaan käännöksen kääntämisessä. (Hytönen & Rissanen 2006, 115–117.)

5.4 Käyttäjäkeskeinen kääntäminen

Oleennaista käyttäjäkeskeisessä kääntämisen käytettävyydessä on käyttäjäkokeemus. Käyttäjiltä kerätään käännösprosessin aikana tietoja, joiden pohjalta voidaan muokata viestintää. Erilaisten käytettävyystudkimusten kautta voidaan havainnoida menetelmiä, joiden avulla taas voidaan kehittää käyttöliittymän käytettävyyttä. Tällaisia osatekijöitä voivat olla Nielsenin (1993) mukaan esimerkiksi helppo opittavuus, tehokkuus, muistettavuus käyttökerrasta toiseen, käytön aikana ilmenevien virheiden vähyys sekä miellyttävyys. (Suojanen, Koskinen, Tuominen 2012, 15–22.)

Käyttäjätestauksen tarkoituksena on kehittää tuotetta toimivammaksi mahdollisimman normaalissa tilanteessa, joka vastaisi tuotteen luonnollista ympäristöä. Käytettävyydellä testataan sitä, kuinka tuote toimii käytännössä. Testausta aloitettaessa on tärkeää selvittää tavoitteet, jotta testaus säilyy johdonmukaisena. Käyttäjätestauksessa seurataan käyttäjän toimintaa sekä reaktiota, jotka tallennetaan videolle, nauhurille tai paperille. Myöhemmin tallenne käydään läpi ja sitä kautta pohditaan ongelmia sekä ratkaisuja niiden korjaamiseen. Haasteiksi käyttäjätestauksessa muodostuvat testaus olosuhteet sekä koehenkilöiden valitseminen, koska molemmilla tekijöillä on merkittävä vaikutus lopputulokseen. (Janhunen 2013, 12–13.)

Käyttäjäkeskeisen kääntämisen apuna voidaan käyttää heuristista arviointia eli asiantuntija-arviointia, jonka avulla kääntäjä voi itse arvioida työn lopullisen tulok-

sen arviointitaulukkoa apuna käyttäen. Heuristisella arvioinnilla tarkoitetaan kokemuksen kautta tapahtuvaa arviointia, jonka avulla voidaan löytää käytettävyysongelmia. Näin kääntäjä kykenee käännösten arvioimisen lisäksi arvioimaan omaa tuotostaan ja kehittämään siten myös itseään. Käännöstyön aikana yhteistyö käyttäjien, eli viittomakielisten henkilöiden kanssa on tärkeää, jotta lopputuotoksesta saataisiin mahdollisimman laadukas, sisällöltään validi ja toimiva. Heuristisen arvioinnin avulla saadaan esiin käytettävyysongelmat, jotka sitten voidaan korjata. (Suojanen, Koskinen & Tuominen 2012, 98.)

Heuristisen arvioinnin tukena käytettävä taulukko käyttäjäkeskeisen kääntämisen heuristiikoista on alun perin Jacob Nielsenin ja Rolf Molichin (1990) määrittelemä. Heuristisen arvioinnin toteuttaa käännöksen tehnyt asiantuntija tai ryhmä asiantuntijoita. Jokainen asiantuntija vuorollaan tutkii käännöstä ja lopuksi jokaisen löytämät kehittämiskohteet nostetaan esille sekä niistä keskustellaan yhteisesti ja lopuksi tehdään yhteenveto löydöksistä. Arviointia tehdessä käytetään taulukon heuristiikkoja apuna (Taulukko 1). Heuristiikat ovat erilaisia käytettävyyssperiaatteita, sääntöjä sekä ohjeistuslistoja ja niitä voidaan soveltaa omiin tarpeisiin sopivaksi. (Suojanen, Koskinen & Tuominen 2012, 98–99.)

Heuristiseen taulukkoon kootaan ongelmia, joihin arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota. Arvioinnissa ilmenneet ongelmat voidaan luokitella viiteen eri asteiseen vakavuusluokkaan, jotka Nielsen (2005) on luonut kertomaan ongelman vakavuudesta. (Suojanen, Koskinen & Tuominen 2012, 98–101.)

TAULUKKO 1. Käyttäjakeskeisen kääntämisen käytettävyyshauristiikat (Koskinen ym. 2015).

1. Käännöksen ja spesifikaation vastaavuus	Miksi käännöstä tarvitaan ja täyttääkö se spesifikaatiossa määritellyt vaatimukset?
2. Käännöksen ja käyttäjien vastaavuus	Keitä ovat käännöksen käyttäjät ja miten heidän piirteensä vaikuttavat käännösratkaisuihin? Voidaanko ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät? Heijastelevatko tekstuaaliset valinnat käyttäjien tiedon tarpeita?
3. Käännöksen ja tosielämän vastaavuus	Onko käännös linjassa kulttuurisen kontekstinsa kanssa? Tarvitaanko kulttuurista adaptaatiota?
4. Käännöksen tekstilajin vastaavuus	Vastaako käännös kyseisen tekstilajin konventioita? Sopivatko visuaaliset, auditiiviset ja muut multimodaaliset elementit uuteen kontekstiinsa?
5. Johdonmukaisuus	Ovatko käännöksen tyyli, terminologia, fraseologia ja rekisteri johdonmukaisia?
6. Luettavuus	Ottavatko käännöksen visuaaliset elementit huomioon lukijan fysiologiset kyvyt ja olennaiset kulttuuriset konventiot? Ohjaako käännös käyttäjää tekstilajille tyypillisillä visuaalisilla ja kielellisillä vihjeillä? Minimoidaanko tulkinnanvaraisuutta riittävästi?
7. Kognitiivinen kuormitus ja tehokkuus	Onko käännös laadittu siten, että se on helposti muistettavissa ja opittavissa eli selkeä ja ymmärrettävä? Tarvitsevatko käyttäjät opastusta käyttääkseen käännöstä ja jos tarvitsevat, minimaalista?
8. Miellyttävyys	Tuottaako käännös miellyttävän ja/tai palkitsevan käyttäjäkokemuksen?
9. Lähtö- ja kohdetekstin vastaavuus	Onko kaikki relevantti lähdemateriaali käännetty? Esiintyykö lähtötekstistä johtuvaa interferenssiä eli kielellistä tai rakenteellista häiriötä?
10. Virheiden estäminen	Onko mahdolliset väärinymmärtämisen riskit minimoitu?

6 KÄÄNNÖSTYÖN PROSESSINKUVAUS

Päädyimme yhteistyöhön Palvelukeskus Salmelan kanssa, sillä osa ryhmän jäsenistämme on käynyt tekemässä siellä satunnaisia työvuoroja koulun ohella. Heidän kautta saimme kuulla käänntöstyön tarpeesta, ja ajattelimme sen sopivan opinnäytetyön aiheeksemme erinomaisesti. Otimme yhteyttä Salmelaan asian tiimoilta ehdottaaksemme yhteistyötä, ja saimme prosessin nopeasti alkuun. Palvelukeskus Salmelan kotisivuilta löytyy jonkin verran informaatiota suomalaisella viittomakielellä, mutta esimerkiksi palvelukuvaus on saatavilla vain kirjallisessa muodossa. Saavutettavuusdirektiivin voimaan astumisen ja informaation välityksen parantamisen näkökulmasta palvelukuvauksen kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle valikoituikin opinnäytetyömme aiheeksi.

Palvelukeskus Salmelan palvelukuvaus on tarkoitettu siellä asuville henkilöille ja heidän läheisilleen. Se kertoo yksityiskohtaisesti, mihin palveluihin Salmelan asukkaat ovat oikeutettuja ja kuinka heidän tarpeistaan huolehditaan. Salmelan asukaskunta muodostuu kuuroista, kuuroutuneista ja kuurosokeista henkilöistä, ja heitä palvellaan heidän äidinkielellään suomalaisella viittomakielellä tai muulla puhetta tukevalla kommunikointimenetelmällä.

Valmiit tuotokset esiteltiin etäyhteyden välityksellä Palvelukeskus Salmelan henkilökunnalle, jonka jälkeen palvelukuvauksesta tekemämme valmiit käännösvideot annettiin Salmelan käyttöön kuutena erillisenä videotiedostona tekstityksien kanssa. Heillä on oikeus käyttää videoita haluamallaan tavalla ja jakaa niitä valitsemillaan kanavilla.

6.1 Heuristinen arviointi

Käänntösten laadun ja käytettävyyden arviointiin valitsimme kolme tarkoituksiimme sopivinta heuristiikkaa: käännöksen ja käyttäjien vastaavuus, johdonmukaisuus sekä lähde- ja kohdetekstin vastaavuus. Käytimme heuristiikkoja käänn-

nöksistä työskentelyssämme koko käänösprosessin ajan saamiemme palautteiden purkuun ja analysointiin, ja niiden kautta pystyimme arvioimaan työskentelyämme koko käänösprosessin ajan.

Käänöksen ja käyttäjien vastaavuuden arviointi toimi käänöstyömme punaisena lankana alusta loppuun. Käänöksiemme tarkoituksena on informaation välitys, joten mikäli halusimme löytää toimivia käänösratkaisuja, edellytti tämä meiltä kattavaa kohderyhmän tuntemusta. Tässä kontekstissa tekstuaalisilla valinnoilla tarkoitamme valitsemiamme viittomia sekä viittomakielisiä ilmaisuja, joihin olemme päätyneet, jotta lopputulos palvelisi parhaiten tulevaa käyttäjäryhmää.

Johdonmukaisuus oli suuressa osassa käänöstyössämme. Yhteistyökumppanimme toiveesta esiinnyimme jokainen vuoroillamme käänösvideoilla. Viittomistyyliimme poikkeavat toisistaan, ja luonnollinen viittomakielinen ilmaisumme on erilaista. Tästä syystä kiinnitimme erityistä huomiota, jotta tyyliimme ja rekisterin välittämisesemme toimisivat mahdollisimman yhdenmukaisesti. Sovimme käyttämästämme termistöstä palautekeskusteluiden pohjalta, ja muokkasimme esimerkiksi osoituksia ja viittomien paikkoja siten, että ne sopisivat jokaisen viittojan rytmitykseen mahdollisimman luonnollisesti.

Lähtö- ja kohdetekstin vastaavuuden tarkastelun avulla pystyimme varmistamaan käänöksemme luotettavuuden. Jokaisessa palautekeskustelussa vertasimme lähdetekstiä sen hetkiseen käänökseen, ja teimme vaadittavat muutokset. Minimoidaksemme suomen kielen vaikutukset, tarkastutimme käänökset lehtorillamme sekä viittomakielisellä yhteyshenkilöllämme useaan otteeseen. Alussa rajasimme alkuperäistä materiaalia kokemamme informaation tärkeyden mukaan ja loimme materiaalista tiivistetyimmän version. Huomasimme kuitenkin käänöksen menevän rajauksen jälkeen väärään suuntaan, joten luovuimme tästä versioista nopeasti ja keskityimme mentaaliseen käänösmalliin. Yhteyshenkilömme työskenteli Palvelukeskus Salmelan alaisuudessa, ja hänen avullaan pystyimme ehkäisemään interferenssin tapahtumista.

6.2 Käännöstyön eteneminen

Ensimmäisessä vaiheessa kävimme saamamme materiaalin yhteisesti läpi ja muokkasimme sen yksinkertaisempaan muotoon, josta ajatuksenamme oli alkaa työstämään ensimmäisiä käännöksiä. Kääntämisprosessin alussa tarkoituksena on miettiä sitä, kuinka lähdeteksti käännetään, mitä käännösteorioita tullaan käyttämään ja mitä odotuksia käännetyn tuotoksen lukijoilla on (Oittinen & Mäkinen 2008, 13). Päädyimme käyttämään käännösteorianamme skoposteoriaa, josta kerromme tarkemmin luvussa 5.1. Käännöksessä skopoksenamme toimii tiedonvälitys, joten teoria tukee hyvin tarkoitustamme. Strategian kanssa pohdimme paljon mentaalisen ja typologis-kontrastiivisen käännösmallin välillä. Päädyimme mentaaliseen käännösmalliin, sillä se antaa meille enemmän tilaa tehdä visuaalisia ratkaisuja ja palvelee kohdeyleisöämme paremmin.

Jaoimme tekstin kolmeen osioon, joista olimme alussa jokainen osittamme vastuussa. Kuvasimme käännösten raakaversioista videot, jotka kävimme yhdessä läpi ja lähetimme opinnäytetyöohjaajallemme arvioitavaksi. Aloitimme kääntämisen seuraavan vaiheen saamamme palautteen pohjalta, ja tavoitteenamme oli yhä viittomakielisempi lopputulos. Toistimme prosessin useampaan otteeseen tavoitteenamme hioa käännöksistämme mahdollisimman kohdekieliset ja yhteneväiset. Sovimme yhteisen linjauksen käyttämistämme viittomista ja osoituksesta, jotta videoiden katseleminen olisi mahdollisimman vaivatonta. Osoitukset ovat esimerkiksi tärkeä osa viittomakielen lauserakennetta ja on tärkeää, että samoista asioista kertoessa näiden paikka pysyy joka videolla samana. Kun käännöstyö toteutetaan yhteistyönä eri tekijöiden kesken, on mielestämme äärimmäisen tärkeää, että yhteydenpito on säännöllistä ja toimivaa osapuolten välillä.

Saimme projektiimme mukaan natiivin viittomakieltä käyttävän yhteyshenkilön Palvelukeskus Salmelan kautta. Häneltä saimme palautetta käännöksemme toimivuudesta viittomakielen käyttäjän näkökulmasta sekä kehitysehdotuksia paremman lopputuloksen saavuttamiseksi. Alussa olimme saaneet palautteet opinnäytetyön ohjaajaltamme, joiden pohjalta olimme työstäneet käännöksiä raakaversiota. Ennen kuin aloimme kuvaamaan käännöksiä lopullisia versioita, lähetimme käännökset vielä työelämäohjaajallemme, jotta hän voisi tarkistaa sisällön

vastaavuutta alkuperäiseen lähteeseen. Sisällön tarkistuksen jälkeen kuvasimme koulumme studiolla alustavat versiot lopullisesta käännöksestä, jotka lähetimme natiiville yhteyshenkilöllemme. Pyysimme häneltä palautetta viittomakielisestä ilmaisusta sekä videoiden tekniseen toteutukseen liittyvistä toiveista. Lähetimme samat videot myös vielä kerran ohjaavalle lehtorillemme, jotta voisimme käyttää kaiken mahdollisen saamamme palautteen lopullisten versioiden hiomiseen.

Ennen lopullisten videoiden kuvausta hioimme käännöstä vielä viimeistelyyn muotoonsa. Olimme saaneet palautetta muun muassa yksittäisistä viittomista ja niiden oikeellisuudesta. Kävimme niitä yhdessä läpi, ja kiinnitimme esimerkiksi erityisesti huomiota viittomien orientaatioihin, että ne olisivat kaikilla varmasti oikein. Pidimme mielessä myös videoinnista johtuvan kaksiulotteisuuden ja huomioimme, että viittomat viitotaan riittävän korkealla. Lisäksi kiinnitimme huomiota viittomien paikannuksiin sekä suuntauksiin, jotta viittominen näkyisi mahdollisimman selkeästi videokuvassa. Keskustelimme myös viittomistyyleistämme ja siitä, miten tuomme tietyt asiat ilmi käännöksissämme ja miten se vertautuu toisen tyyliin ilmaista sama asia. Havaitessamme merkittäviä eroja aloimme pohtia yhdessä, kuinka voisimme ilmaista asian yhtenäisemmin välttääksemme tulevien videoiden liiallisen tyylillisen eroavaisuuden. Korjasimme lisäksi yksittäisiä kokonaisuuksia visuaalisempaan muotoon ja teimme avuksemme glossit, joita voisimme käyttää kuvauspäivänä muistimme tukena.

6.3 Käännösongelmat ja -ratkaisut

Aloitimme kääntämisprosessin käyttämällä apunamme mentaalista käännösmaalilla, sillä se palveli tavoitteitamme parhaiten. Heti ensimmäisen raakakäännöksen kohdalla havaitsimme kuitenkin ohjaajamme johdolla, että lähestymistapamme muistuttaakin enemmän tylogis-kontrastiivista mallia. Alussa tekemämme lähdemateriaalin supistaminen ja uudelleen muokkaaminen sai käännöksemme muikailemaan enemmänkin formaalia ekvivalenssia, mikä ei ollut lainkaan aikomuksemme. Formaali ekvivalenssi tapahtuu silloin, kun kääntäessä pyritään pysymään mahdollisimman lähellä lähdetekstiä ja lauseopilliset rakenteet ja sanajär-

jestys noudattavat lähtötekstin kieliasua (Vehmas-Lehto 1999, 27). Ennen seuraavaa käännöstä päätimme unohtaa tekemämme tiivistetyn version palvelukuvauksesta. Halusimme palata takaisin alkuperäiseen lähdetekstiin, jotta pystyisimme parantamaan käännöksemme adekvaattisuutta seuraaviin versioihin.

Pinsonneaultin ja Leliévren mukaan (1994) listapoijutuksessa jokaiselle ei-dominoivan käden sormelle voidaan tarvittaessa määritellä oma merkitys. Näin viittoja voi myöhemmin viitata aiheeseen osoittamalla selkeästi sormeen paikannettua merkitystä. Poijutuksia on useita eri tyyliä, kuten fragmenttipoiju, listapoiju, osoittava poiju sekä teemapoiju, joista alkuun käytimme listapoijutusta apunamme käännöksissä. (Varsio 2009, 9–14). Aluksi poijutimme kunkin aihealueen alaotsikot ei-dominoivan käden sormiin, koska se tuntui sillä hetkellä parhaalta tavalta alustaa kullakin videolla käsiteltävät asiat. Olimme myös opinnoissamme käsittäneet, että poijutus olisi hyvä ratkaisu listata asioita jaottelemalla.

Kuitenkin parin videon ja poijutuksien jälkeen lehtorimme toi esiin poijutuksen tarpeellisuuden, jolloin aloimme miettiä muuta tapaa kääntää otsikot sekä aihealueet viittomakielisiksi. Salmelan alkuperäisen palvelukuvauksen mukaan aihealueita oli kaikkiaan seitsemän. Päätimme tiivistää alkuperäistä materiaalia ja muodostimme siitä kuusi toimivaa osiota. Jätimme poijutukset pois ja keksimme jokaiselle aihealueelle yhteiset otsikot, emmekä otsikoineet jokaista pienempää alaotsikkoa. Esimerkiksi yksi alueista oli arjenhallinta, jonka muodostimme seuraavista kuudesta eri osiosta: kauppa-asiointit, kodinhoito, palvelusuunnitelma, henkilökohtainen avustaja, työtehtävät ja päivätoiminta. Näille aiheille loimme yhteiseksi otsikoksi ARKI SALMELASSA SUJUA KUINKA. Samalla tavalla loimme muistakin aihealueista yhden isot otsikot, eikä meidän näin ollen tarvinnut käyttää poijutusta tai liiallista otsikointia.

Vaikka pyrimme käännöksessämme mahdollisimman adekvaattiseen lopputulokseen, on joskus kääntämisessä tehtävä ratkaisuja, jotka eivät välttämättä palvele täysin kohdeyleisöä. Ne voivat kuitenkin olla perusteltuja käännöksen skopoksen toteutumisen ja kohdekielen näkökulmasta. Kun käännöksessä tavoitellaan dynaamista ekvivalenssia, on vastaanottajan reaktion vastaavuus alkuperäisen läh-

teen luomaan reaktioon oltava sama, eikä tähän aina pystytä ilman tekstin ja kielien ulkopuolelle menemistä (Vehmas-Lehto, 58). Salmelassa viikoittaiset ruokalistat tarjoaa Arkea Oy, joka on muun muassa erikoistunut senioreiden ruokapalveluihin (Arkea. Ruokapalvelut). Työntekijöiden ja asukkaiden kesken yrityksestä käytetään viittomaa ARKI, mutta huuliossa ARKEA. Käännöksen ensimmäisissä versioissa olimme käyttäneet tätä kyseistä viittomaa yrityksestä kertoessamme, sillä tämä oli yleisesti käytössä ja hyväksytty tilaajamme taholta. Palautekeskusteluiden pohjalta päätimme kuitenkin lisätä viittoman eteen sormituksen A-R-K-E-A selvyuden vuoksi, sillä yrityksen viittoma itsessään ei ole välttämättä Salmelan ulkopuolisille yhtä tuttu. Koska haluamme käännöksen palvelevan myös Salmelan nykyisten ja mahdollisesti tulevien asukkaiden läheisiä sekä esimerkiksi uusia työntekijöitä, on ratkaisumme perusteltu.

Käännösprosessin edetessä saimme palautetta erilaisista käännösratkaisuista. Saimme natiivilta yhteyshenkilöltämme palautetta muutamasta viittomavalinnasta. Käännöksessä käsitellään yhdessä kohdassa Salmelan kotipalvelua, jonka nimi on Kotiväylä. Käytimme käännöksessä kotiväylälle viittomaa KOTIVÄYLÄ, joka muodostuu suomen kielen sanoista *koti* ja *väylä*. Natiivin yhteyshenkilömme mielestä viitoimme kotiväylän oikein, mutta käännöksessä voisi toimia jokin kotiväylän tarkoitusta kuvaavampi viittoma. Yhteyshenkilömme ehdotti viittoman KOTIVÄYLÄ tilalle, että viittoisimme kotiväylän eri tavalla. Viitomme kotiväylän viittomilla KOTI ja KÄYNNIT. Viittoessa kotikäynnit huuliossa on kotiväylä. Päädyimme tähän viittomaratkaisuun, sillä se on viittomakielisempi ja kuvastaa kotiväylän tarkoitusta enemmän.

Käännöksen Kotiväylä osiossa kerrotaan, että kotiväylän työntekijä käy asiakkaan luona ja jakaa lääkkeitä. Käännöksessä viitotaan lääkkeidenjaosta suomen kielen mukaisesti LÄÄKKEET JAKAA. Yhteyshenkilömme ehdotti tähän kohtaan lääkkeidenjaon toimintaa kuvailevampaa viittomaa. Päädyimme viittomaan lääkkeidenjaosta LÄÄKKEET JAKAA DOSETTIIN. Lisäsimme dosetti-viittoman lääkkeidenjakokohtaan siksi, että se kuvaa enemmän lääkkeidenjaon toiminnallisuutta ja kertoo visuaalisesti, miltä lääkkeenjako näyttää.

Palvelukeskus Salmelan Palvelukuvauksessa kerrotaan siitä, kuinka Salmelan asukkaat toimivat osana viittomakielistä yhteisöä. Käsitteenä viittomakielinen yhteisö on erittäin laaja, eikä sitä välttämättä pysty ilmaisemaan suoran käännöksen avulla. Meidän täytyi miettiä, kuinka kuvata yksilön toimintaa osana jotain suurempaa kokonaisuutta. Palvelukeskus Salmelassa käytetään viittomakieltä sen jokapäiväisissä askareissa ja toiminnoissa, ja sen asukkaat saavat palvelua omalla äidinkielellään. Halusimme korostaa tätä viittomakielisyyttä käännöksissä ja sitä, kuinka se ilmenee myös asukkaiden välisissä vuorovaikutustilanteissa. Ohjaavan lehtorimme avulla päädyimme ratkaisuun SINÄ OMA ASUKASTOVERI YHDESSÄ VIITTOA. Seuraavassa lauseessa listasimme erilaisia asukkaiden yhteisiä aktiviteetteja, jonka jälkeen toistimme VIITTOA vielä lauseen loppuun ilmaistaksemme, että aktiviteettien vuorovaikutuksessa käytetään viittomakieltä. Ratkaisun avulla pystyimme lisäämään käännökseen viittomakielisiä elementtejä lisäämään visuaalisuutta sekä säilyttämään lähdetekstin vastaavuuden korostamalla merkitystä.

Palvelukuvauksessa kerrotaan, kuinka asukkaat voivat säilyttää käteisvarojaan tai pankkikorttejaan halutessaan ohjaajien toimistossa olevassa lukitussa kaapissa. Kääntäessä haasteita tuotti lauseen rakentaminen mahdollisimman visuaalisesti, sillä halusimme erityisesti painottaa säilytyksen mahdollisuutta ja turvallisuutta. Aluksi päädyimme ratkaisuun OMA RAHA OHJAAJAT TOIMISTO TURVALLINEN TALLETTAA VOI. Kokeilemalla erilaisia lausevariaatioita, kuten vaihtamalla lausejärjestystä ja muuttamalla viittomien rakennetta onnistuimme luomaan toimivan kokonaisuuden rahojen säilyttämisestä. Päädyimme painottamaan erityisesti turvallisuutta viittomalla KAAPPI LUKKO PYSYY ja samalla ratkaisulla saimme luotua lisää visuaalisuutta lauseeseen.

6.4 Tekninen toteutus

Viittomakielisen käännöksen tallentamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota videon sekä editoinnin korkeaan laatuun, sillä hyväkin käännös muuttuu hyödyttömäksi, ellei siitä saa selvää (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lau-

takunta 2015, 17). Videoiden suunnitteluvaiheessa nojauhimme omiin kokemuksiimme AV-työskentelystä sekä saimme vinkkejä ohjaavalta lehtoriltamme sekä natiivilta yhteyshenkilöltämme. Ammatillisen yhteistyön kautta saimme uusia näkökulmia toteutukseen, ja ne peilautuivat tekemiimme valintoihin. Saavutettavuuden parantaminen on osa opinnäytetyötämme, ja tämä ohjasikin toimintaamme vahvasti. Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunnan (2015) tuottama verkkojulkaisu Laatusa viittomakielelle kääntämiseen antoi meille kattavan kuvan viittomakielisen tallenteen teknisistä vaatimuksista.

Kuvan rajauksessa on oltava tarkka, jotta viittojalla jää tilaa viittomien paikannukseen ja mahdolliset tekstitykset mahtuvat ruutuun ilman, että ne peittävät viittojan käsiä. Yleinen sopivaksi koettu tapa on rajata kuva hieman viittojan vyötärön alapuolelta. Viittojan ulkoasu on hyvä olla suhteellisen neutraali, ja heijastavia koruja sekä voimakasta ehostusta on vältettävä, ellei toimeksiantaja ole esittänyt näihin erityisiä toiveita. Käännöksen tallentamisessa voi tulla vastaan kuvan kaksiulotteisuus, joka voi häiritä tiettyjen viittomien ja lauserakenteiden ymmärtämistä. Kaksiulotteisuudessa esimerkiksi kameraan päin tehtävien viittomien laajuutta on vaikea arvioida, ja tämä voi aiheuttaa epäselvyyksiä etäisyyksissä sekä joissakin viittomissa. Ongelmaa voidaan helpottaa erilaisilla ratkaisuilla, kuten paikantamalla liikkeitä enemmän sivuille, ylös, alas tai etuviistoon sekä sijoittamalla viittoja seisomaan hieman viistoon kameraan nähden. Tässäkin tapauksessa mahdolliset ratkaisut on hyvä tarkastuttaa toimeksiantajalla, jotta niiden sopivuus käännökseen voidaan varmistaa. Sormittaessa käsi on hyvä pitää kasvojen vieressä, jotta huulioluku helpottuu. (Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta 2015, 17–18.)

6.4.1 Videointi ja jälkikäsittely

Videoimme ensimmäiset studiokäännökset Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkkausstudiossa. Ennen videointia olimme jakaneet osiot sopivan mittaisiksi, jotta niitä on helppo viittoa kokonaisuuksina. Saimme videot valmiiksi yhdessä päivässä. Kuvasimme vuorotellen osiomme ja tarkistimme aina valmiita osioita kor-

jauksien varalta. Vaikka kuvaushetkellä tuntui siltä, että otoksesta tuli hyvä, saattoi tietokoneen ruudulta huomioida pieniä virheitä. Kun olimme kuvanneet videoista riittävän hyvät palautetta varten, pääsimme editointivaiheeseen. Olimme kuvanneet osioita lyhyissä erissä, joten editoimme niistä yhteensä kolme videota. Editoinnissa käytimme koulun editointiohjelman Adobe Premiere Elements 15. Editoinnin jälkeen videot lähtivät tarkastukseen natiiville yhteyshenkilöllemme. Saimme yhteyshenkilöltämme hyviä kehitysideoita niin käännöksiin kuin tekniiseen toteutukseen.

Ensimmäisenä kuvauskertana huomioimme kuvaamisen aikana editointiin liittyviä seikkoja. Esimerkiksi pidimme pienen tauon ja katseen kamerassa aina ennen kuin aloitimme viittomaan kameralle. Tauko pidettiin siksi, että isojen kokonaisuuksien välissä oli kurkattava alas paperiin ja ilman taukoja viittoja saattoi viittoja katse alaspäin. Tauko myös edesauttoi editoinnissa videon osien yhdistelyä, sillä jokainen kokonaisuus alkoi tauosta. Lopullisten videoiden kuvauksissa pidimme tauot pidempinä editoinnin helpottamiseksi.

Lopulliset videot kuvasimme Salmelan toiveet huomioiden. Yhteyshenkilömme toivoi, että videon tausta olisi valkoinen näkövammaisia ajatellen. Emme käyttäneet valkoista taustaa, sillä videon valaistus oli liian vaalea ja tausta likainen. Vaihdoimme vielä viime hetkellä taustan yhteyshenkilömme hyväksynnän jälkeen vaalean harmaaksi. Huomioimme tilaajan muut toiveet, kuten tumman kynsilakan ja pitkähihaisten paitojen käytön sekä huulipunaa. Lisäksi tilaajamme halusi, että videot kuvataan kohtisuoraan, eikä Kotimaisten kielten keskuksen laatimien suositusten mukaisesti, hieman viistossa kameraan.

Otimme huomioon jo kuvaushetkellä editointiin vaikuttavat seikat, kuten tauot ja viittojan paikan pysymisen samana. Pieniltä liikkumisilta emme pystyneet välttymään ja editointivaiheessa hieman päänvaivaa tuottikin viittojen liikkuminen merkattavalla paikalla. Pystyimme kuitenkin muokkaamaan editointivaiheessa tätä ongelmaa esimerkiksi zoomaamalla ruutua eteen tai taaksepäin, jolloin viittoja oli aina samassa kohdassa. Emme olleet huomioineet tarpeeksi kuvausvaiheessa sitä, että videoihin tulee tekstitykset. Huomasimme editointivaiheessa, että kuvaus olisi voinut olla hieman alempana, jotta tekstit eivät olisi aina välillä tulleet

käsien päälle viittoessa. Mielestämme tekstit kuitenkin mahtuvat alareunaan ihan hyvin, eivätkä häiritse viittomista liikaa.

Lopullisten videoiden editoinnin toteutimme kuvaksien jälkeisenä päivänä. Editoinnin sujuvuuteen vaikutti paljon suunnitelmallisuus ja videoklippien hyvä järjestely edeltävänä päivänä. Nimesimme videot aina videon otsikon ja osan mukaisesti, esimerkiksi ”1. Hyvinvointi” ja ”2. Hyvinvointi”. Nimeäminen ja numerointi auttoi editoijaa pysymään kartalla siitä, mikä osio liitetään mihinkin. Tämän lisäksi teimme muistiinpanoja jokaisesta videoista, mistä kutakin videota on tarpeen editoida. Editointipäivänä opinnäytetyöryhmäläisistä kaksi oli fyysisesti koululla ja yksi etänä mukana. Tämä järjestely onnistui hyvin etäyhteyksien kautta, ja näyttönjakotoiminnolla saimme editoitua kaikki videot hyvin. Lopullisia videoita syntyi yhteensä kuusi. Editoimme videoista noin 1–3 minuutin mittaisia, jotta niitä on mielekästä seurata. Jokainen opinnäytetyöryhmään kuuluva esiintyy kahdessa eri videossa. Videoiden valmistuttua lähetimme ne arvioitavaksi ohjaavalle lehtorille.

6.4.2 Videoiden tekstittäminen

Teimme videoihimme tekstitykset saavutettavuuden lisäämiseksi. Ohjelma, jota päädyimme käyttämään, on selaimessa toimiva ilmainen tekstitysohjelma nimeltään Subtitle Horse. Ohjelmassa valmiit tekstitykset pakataan omaksi tiedostoksi, joka voidaan sitten myöhemmin liittää haluttuun videoon esimerkiksi jo olemassa olevaan YouTube-videoon. Tuettuja tallennusmuotoja ovat esimerkiksi SRT, TimedText sekä WebTTV. Samalla valmistajalla on tarjolla myös mobiililaitteille suunnattu tekstitysohjelma Subtitle Pony, jonka avulla tekstittämään pystyy ajasta ja paikasta riippumatta. (Subtitle Horse. Home.)

Tekstityksiä tehdessä käytimme apunamme Av-kääntäjien sivuilla julkaisemia käännöstekstityksien laatusuosituksia. Suositukset ovat syntyneet yhteistyönä kääntäjien, käännöstoimistojen, tv-kanavien, suoratoistopalveluiden ja Kotimaisen kielen keskuksen edustajien toimesta (Av-Kääntäjät. Laatusuositukset). Tekstityksiä tehdessä on otettava huomioon kohdeyleisö, jota lopputulos tulee

palvelemaan. Hyvänä perustana on yleiskielessä pitäytyminen sekä kielioppi- ja oikeinkirjoitussääntöjen noudattaminen lauserakenteita myöten. Tekstitykset tulevat jakautumaan yhdelle tai kahdelle riville asiakokonaisuudesta ja lauserakenteista riippuen. Tärkeintä on valita ilmaisu, joka tulee palvelemaan viestiä parhaiten. Kahdelle riville jakautuessa tekstityksissä täytyy erityisesti kiinnittää huomiota loogisiin kokonaisuuksiin. (Käännöstekstitysten laatusuositukset 2020.)

7 POHDINTA

Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa ryhmämme tavoitteena oli tehdä toiminnallinen opinnäytetyö. Halusimme myös, että opinnäytetyömme tulisi oikeasti tarpeeseen ja toivoimme sen olevan käännöstyö. Opinnäytetyön idea tuotettiin yhteistyössä Salmelan vastaavan ohjaajan kanssa. Kerroimme vastaavalle ohjaajalle, että haluaisimme tehdä opinnäytetyön yhteistyössä Salmelan kanssa. Idea muodostui nopeasti ja olimme tyytyväisiä saadessamme projektiksi käännöstyön. Palvelukuvauksen kääntäminen tuntui tärkeältä, sillä se mahdollistaa asukkaiden, työntekijöiden sekä omaisten tiedonsaannin myös viittomakielellä.

Palvelukuvauksen käännösprosessia olemme arvioineet hyödyntämällä heuristista arviointimenetelmää. Opinnäytetyöprosessimme on ollut pitkä ja olemme tyytyväisiä käännöstyön lopputulokseen. Tiimimme yhteishenki ja jokaisen vahvuudet huomioiva ilmapiiri on edesauttanut meitä tavoitteidemme saavuttamisessa. Lisäksi soljuva yhteistyö niin ohjaavan lehtorin, kuin yhteistyötahon kanssa on tukenut prosessin sujumista ja sen kulkua oikeaan suuntaan. Halusimme opinnäytetyön olevan käytettävä ja hyödyllinen, ja tämä kannusti meitä pyrkimään mahdollisimman laadukkaaseen lopputulokseen. Raportin tekemisessä olemme hyödyntäneet laajasti kirjallisuutta ja muita lähteitä, joista tulee olemaan meille yleissivistävää hyötyä jatkossakin.

Yhdeksi haasteeksi opinnäytetyöprosessissa muodostui kokemattomuutemme käännöstyön tekemisestä. Tutustumalla erilaisiin sovellettaviin teorioihin, pystyimme kuitenkin valjastamaan hyötyämme sellaisia menetelmiä, jotka tukivat parhaiten käännöksemme tavoitteita ja sopivat työskentelytapoihimme. Heuristinen arviointi auttoi meitä käännöstyön laadun takaamisessa, sillä ilman sitä emme olisi voineet arvioida käännösprosessia niin laajasti. Arvioinnin avulla pystyimme ryhmänä pohtia käännöksen tarkoitusta ja päämäärää syvällisemmin. Käännöksen tarkistuttaminen useaan kertaan takasi meille itsevarmuutta tuotokseemme, jota emme olisi saavuttaneet ainoastaan keskenämme.

Maaliskuussa 2020 alkaneesta koronapandemiasta (COVID-19) johtuen työkentelymme on tapahtunut pääsääntöisesti etäyhteyksien kautta kuvauspäivää lukuun ottamatta. Jokainen ryhmäläisistä asuu eri paikkakunnilla, joten kuvauspäivänä tavoitteemme oli saada kuvattua kaikki kerralla, sillä halusimme välttää turhaa edestakaisin matkustusta vallitsevan tilanteen takia. Aikarajoite loikin hieman ylimääräistä painetta videoinnin onnistumiselle. Editointivaiheessa huomasimmekin, että osissa videoissa tauot viitottujen kokonaisuuksien välillä jäivät hieman lyhyiksi. Olimme tietoisesti yrittäneet muistaa kuvausvaiheessa pitää pienen tauon ennen viittomisen aloittamista, mikäli tarkistimme viitottavan kokonaisuuden edessämme pöydällä olleista glosseissa. Lisäksi viittomisen jälkeen tuli muistaa pitää lyhyt tauko, jotta videon voisi leikata siten luonnollisesti sopivasta kohdasta. Joissakin pätkissä tauot jäivät hieman lyhyiksi, ja videoita editoidessa yhteen, osa kokonaisuuksista tulevat hieman nopeammalla rytmillä. Pidimme kuitenkin huolta, että katsekontakti kameraan ja viittomien oikeellisuus säilyi tasaisena, joten emme nähneet käännosten kärsineen liikaa nopeista tauotuksista.

Tekstityksien tekeminen valmiille videoille osoittautui kaikille mielenkiintoisena haasteena. Osa ryhmästä oli tehnyt tekstityksiä aikaisemminkin, mutta kokemus viittomakielisen lähteen tekstittämisestä oli vielä alkutekijöissään. Pohdimme paljon sitä, kuinka viesti vaihtuu sellaisen prosessin aikana, jossa ensin rajataan alkuperäislähdettä, sitten käännetään vieraalle kielelle, ja vielä tekstitetään takaisin alkuperäiselle kielelle. Mentaalinen käännoismalli tarjoaa mahdollisuuden tehdä kohdekielelle tyypillisiä kulttuurisidonnaisia lisäyksiä ja irtautua lähdetekstistä, mikäli merkityksen välittäminen koetaan ensisijaiseksi. Huomasimme käännoksessä olevan juuri tällaisia lisäyksiä, jotka eivät enää kääntyneet tekstityksiksi samassa muodossa kuin lähtöteksti. Merkitys oli kuitenkin pysynyt samana tavoitteidemme mukaisesti, joten oli mielenkiintoista alkaa etsimään toimivia ratkaisuja yhteneväisen tekstityksen luomiseksi. Opintojen aikana emme ole päässeet kääntämään viittomakielistä lähdettä kovinkaan usein, joten tämä haaste tarjosi meille paljon uusia kielellisiä näkökulmia.

Lähdetekstiä tutkiessamme saimme paljon uudenlaista pohdittavaa käännoistyöstä ja siihen liittyvistä huomioista, joita ei alun perin tullut edes ajatelleeksi.

Pureuduimme lähdetekstiin erittäin tarkasti ja tutkiskelimme sitä usealla eri tavalla viittomakielisen käännöksen näkökulmasta. Käännösprosessi oli pitkä ja haastava kaikkine muutoksineen, joita käännöstyön edetessä tuli. Käännöstyö kehitti viittomakielen taitojamme, ja toi varmuutta omaan osaamiseen. Lisäksi kehityimme kukin kääntäjinä prosessin aikana. Onnistuimme ratkaisemaan erilaisia käännösongelmia ja luomaan lopullisesta tuotoksesta sujuvan viittomakielisen kokonaisuuden, joka vastasi alkuperäistä ajatustamme opinnäytetyön lopputulemasta.

Kehityimme palautteenantajina, sekä opimme arvioimaan työtämme ja toimintaamme uusista näkökulmista. Opinnäytetyöprosessin aikana annoimme toisillemme useita kertoja palautetta käännöksistä sekä toistemme viittomisesta, jonka avulla kehitimme itseämme. Lisäksi saimme ohjaavalta lehtoriltamme ja Palvelukeskus Salmelan yhteyshenkilöiltä kattavasti palautetta viittomaratkaisuista, viittomakielisyydestä, sekä viittomien oikeellisuudesta. Palautteiden avulla pystyimme kohentamaan tuotoksiamme aina palautteen jälkeen viittomakielisempään ja selkeämpään suuntaan. Sovimme alusta asti selkeästi työnjosta, ja pidimme kiinni sovituista päivämääristä, jotta pysyisimme aikataulussa. Pystyimme tukeutumaan toisiimme, jos jokin asia mietitytti, ja tarvitsimme apua tai mielipiteitä.

Esittelimme palvelukuvauksen valmiit videot Palvelukeskus Salmelan henkilökunnalle etäyhteyden välityksellä, joka saattoi hieman hankaloittaa keskustelun sujuvuutta. Tämän seurauksena esittelyn jälkeen olimme hieman hämmentyneitä keskustelussa nousseista asioista ja mahdollisista kehittämiskohteista. Salmelassa pohdittiin esimerkiksi korona-aikana ilmenneitä mahdollisia seikkoja, jotka vaikuttivat hieman videoiden sisältöihin. Lisäksi esimerkiksi työelämäohjaajamme mietitytti se, että käytimme monesti termiä omaohjaaja, vaikka olisi voinut käyttää ohjaaja tai ohjaajat. Edellä mainitut seikat eivät kuitenkaan olleet niin suuria, että niitä olisi tarvinnut muuttaa videoille, vaikka etäyhteys sai aikaan hieman sellaisen sävyn, että näitä asioita tulisi muuttaa.

Ensimmäisenä ajatuksena oli se, ettei opinnäytetyön palauttamiseen ole enää paljoa aikaa, joten videoiden uudelleen kuvaaminen mahdollisten kehittämiskohdeiden pohjalta saattaisi olla haastavaa lyhyen ajan sisällä. Saimme kuitenkin esittelyn aikana positiivista palautetta ja paljon kiitosta suuresta työstä, jonka olimme jo tehneet. Työelämäohjaajamme sekä natiivi yhteyshenkilömme olivat meihin vielä yhteydessä esityksen jälkeisenä päivänä, jolloin he antoivat meille vielä lisää yksityiskohtaisempaa palautetta. Videoilla ei ollut asiavirheitä, mutta muutamia viittomavirheitä, ja saimme itse päättää, haluaisimmeko kuvata videot uudesta ja samalla korjata viittomavirheet. Eräässä osiossa ilmeni viittomavirhe viittoman ULKOPUOLELLE kohdalla. Ulkopuolella viittoman sijasta videossa viitotaan ULKONA. Kohdassa, jossa mainitaan käteinen, oli myös viittomavirhe ja käteisen sijasta siinä viitotaan RAHA. Pohdimme videoiden uudelleen kuvaamista ja sitä, kuinka tarpeellisia korjaukset olisivat kokonaisuuden kannalta, koska asiavirheitä videoilla ei kuitenkaan ollut. Päätimme olla kuvaamatta uudelleen, sillä videot olivat viittomavirheistä huolimatta toimivia ja käyttökelpoisia.

Tehty käännös toimii opinnäytetyön tuotteena, joka on valmis käytettäväksi. Muutamista virheistä huolimatta käännös palvelee tarkoitustaan, ja olemme siihen yleisesti tyytyväisiä. Palvelukuvaus antaa yleiskatsauksen tämänhetkiseen palvelutarjontaan, mutta se on altis muutoksille. Koronapandemia on kuluneena vuonna vaikuttanut monien ammattialojen käytäntöihin, minkä seurauksena on täytynyt keksiä uudenlaisia toimintatapoja ja -malleja. Muutokset voivat vaikuttaa tarjottaviin palveluihin, ja näistä tulisi aina olla saatavissa ajankohtaista informaatiota käyttäjille. Mediasisältöjen muuttuessa aina vaan saavutettavampaan muotoon, toivomme myös palvelukuvauksen pysyvän relevanttina mahdollisimman pitkään. Saavutettavuuden takaamisen ja työn kehittämisen näkökulmasta sen päivittäminen tulevaisuudessa tulee siis olemaan tärkeää.

LÄHTEET

- A 17/1999/731 Asetus oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin. Saatavilla 23.2.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- A 6/1999/731 Asetus yhdenvertaisuudesta. Saatavilla 23.2.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Aejmelaeus, R., Kan, S., Katajisto, K-R. & Pohjola L. (2007). *Erikoistu vanhus-työhön: osaamista hyvään arkeen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Arkea. Ruokapalvelut. Saatavilla 12.10.2020 <https://www.arkea.fi/fi/ruokapalvelut>
- Av-Kääntäjät (6.10.2020). Käännöstekstitysten laatusuositukset. Saatavilla <http://www.av-kaantajat.fi/gallery/laatusuositukset%20tai-tettu%20ei%20allek.pdf>
- Av-Kääntäjät. Laatusuositukset. Saatavilla 6.10.2020 <http://www.av-kaantajat.fi/Laatusuositukset/>
- Basnett, S. 2014. *Translation studies*. Fourth edition. London: Taylor & Francis Ltd.
- Janhunen, H. (2013). *Käyttäjätestaus*. (Opinnäytetyö, Mikkelin ammattikorkeakoulu, tietojenkäsittely). Saatavilla 31.1.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67745/Janhunen_Heikki.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jantunen, T. (2003). *Johdatus Suomalaisen viittomakielen rakenteeseen*. Helsinki: Oyinn Lectura.
- Koskinen, K., Suojanen, T. & Tuominen, T. (2012) *Käyttäjäkeskeinen kääntäminen*. Saatavilla 6.12.2020 https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66333/kayttajakeskeinen_kaantaminen_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Koskinen, K., Suojanen, T. & Tuominen, T. (2015) *Kääntämisen ja käytettävyyden kohtaamisia. Käyttäjäkeskeisyys kääntäjän työkaluna*. Teoksessa S. Aaltonen, N. Siponkoski & K. Abdallah (toim.), *Käännetyt maailmat. Johdatus käännösviestintään*. Helsinki: Gaudeamus

- Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta (2015). *Laatua viittomakielelle kääntämiseen*. Saatavilla https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/02/laatua_viittomakielelle_kaanntamiseen_v3_linkit.pdf
- Kotimaisten kielten keskus. Kielitieto. Kielet. Suomen viittomakielet. Saatavilla 4.11.2020 https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/suomen_viittomakielet
- Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Saatavilla http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf
- Kuurojen museo. Historia. Oralismi. Saatavilla 26.2.2020 <http://www.kuurojen-museo.fi/?p=1552&lang=fi>
- Kuurojen Palvelusäätiö ry. Etusivu. Palveluiden esittely. Saatavilla 2.3.2020 <https://kpsaatio.fi/apua-arkeen-viittomakielella/>
- Kuurojen Palvelusäätiö. Asumispalvelut. Palvelukeskus Salmela, Turku. Saatavilla 23.2.2020 <https://kpsaatio.fi/kuurojen-palvelusaatio-sr/>
- Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Asumispalveluiden esittely. Saatavilla 2.3.2020 <https://kpsaatio.fi/asumispalvelut/>
- Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Asumispalveluiden esittely. Salmela, Turku. Saatavilla 2.3.2020 <https://kpsaatio.fi/asumispalvelut/palvelukeskus-salmela-turku/>
- Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Kuurojen Palvelusäätiö ry. Saatavilla 2.3.2020 <https://kpsaatio.fi/kuurojen-palvelusaatio-sr/>
- Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Kuurojen Palvelusäätiö sr. Asiakkaat. Saatavilla 2.3.2020 <https://kpsaatio.fi/kuurojen-palvelusaatio-sr/asiakkaat/>
- Kuurojen Palvelusäätiö. Etusivu. Kuurojen Palvelusäätiö sr. Yhteistyökumppanit. Saatavilla 2.3.2020 <https://kpsaatio.fi/kuurojen-palvelusaatio-sr/yhteistyokumppanit/>
- L 17.8.1992/785 Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>
- L 27/2016 Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Saatavilla https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2016/20160027/20160027_2

- L 359/2015 Viittomakielilaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150359>
- L 37/423/2003 Kielilaki. Saatavilla 23.2.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423#L8P37>
- Lane H., Hoffmester R. & Bahan B. (toim.) (1996). *A Journey into the DEAF-WORLD*. San Diego: Dawn Sign Press.
- Malm, A. & Östman, J. (2006). *Viittomakieliset ja heidän kielensä*. Teoksessa Malm, A (toim.), *Viittomakieliset Suomessa*. Helsinki: Finn Lectura.
- Muistiliitto. Etusivu. Etuudet ja oikeudet. Edunvalvonta. Saatavilla 2.3.2020 <https://www.muistiliitto.fi/fi/etuudet-ja-oikeudet/edunvalvonta>
- Munday, J. (2012). *Introducing translation studies. Theories and Applications*. (Third edition.). 2 Park Square, Milton Park, Abingdon: Routledge.
- Oittinen, R. & Mäkinen, P. (toim.) (2008). *Alussa oli käänös*. Tampere: University Press.
- Perttula, H. (2013). *Hyvää tulkkauspalvelua viittomakielisille ikäihmisille – Viittomakielisten ikäihmisten kokemuksia tulkkipalvelusta*. (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielialan tulkkitoiminnan koulutusohjelma YAMK). Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/61923/Perttula_Hely.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Reiss, K. (1.7.1983). *Technical papers for the bible translator: Adequacy and equivalence in translation*. Saatavilla <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/026009358303400301?journalCode=tbtd>
- Rissanen, T. & Hytönen, N. (toim.) (2006). *Käden käännteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä*. Helsinki: Finn Lectura.
- Rissanen, T. (2006). *Suomalaisen viittomakielen lauseoppia*. Teoksessa Malm, A (toim.), *Viittomakieliset Suomessa*. Helsinki: Finn Lectura.
- Saavutettavuusvaatimukset. Saavutettavat digipalvelut rakentavat yhdenvertaista Suomea. Saatavilla 24.10.2020 <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/saavutettavat-digipalvelut-rakentavat-yhdenvertaista-suomea/>

- Savolainen, L. (2000). *Viittomakielten erilaiset muistiinmerkitsemistavat*. Teoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa*. Helsinki: Finn Lectura.
- Sitra. (2011). *Tehostetun palveluasumisen sääntökirja*. Saatavilla 2.3.2020 https://media.sitra.fi/2017/02/23070332/Tehostetun_palveluasumisen_saantokirja-5.pdf
- Subtitle Horse. Home. Saatavilla 8.11.2020 <https://subtitle-horse.com/>
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. Kääntäminen ja tulkkaukset. Saatavilla 23.2.2020 https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaukset/
- Suomen YK-liitto (2012). YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Saatavilla https://thl.fi/documents/10542/471223/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf
- Terveyskylä. Etusivu. Ikääntyneelle. Koti ja asuminen. Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Saatavilla 2.3.2020 <https://www.terveyskyla.fi/ikatalo/ikääntyneelle/koti-ja-asuminen/palveluasuminen-ja-tehostettu-palveluasuminen>
- Wallvik, B. (2001). *Viitotulla tiellä*. Helsinki: Finn Lectura.
- Valtiovarainministeriö. Vastuualueet. Julkisen hallinnon ICT. Julkisen hallinnon digitalisaatio. Digipalvelulaki. Saavutettavuus. Saatavilla 23.2.2020 <https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>
- Valtiovarainministeriö. Vastuualueet. Julkisen hallinnon ICT. Digitalisaatio. Digipalvelulaki. Saavutettavuus. Saatavilla 24.10.2020 <https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>
- Varsio, K. (2009). *Kuvaus suomalaisen viittomakielen poijurakenteista*. (Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, suomalainen viittomakieli) Saatavilla 17.03.2021 <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/22815?local-attribute=fi>
- Vehmas-Lehto, I. (1999). *Kopiointia vai kommunikointia. Johdatus käännosteoriaan*. Helsinki: Finn Lectura.
- Vivolin-Karén, R. (2004). *Osoitus. Viittomakieli 1: Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille*. Helsinki: Kuurojen Liitto ry
- Yle Areena. Yle uutiset viittomakielellä. Kuurojen Palvelusäätiö 120 vuotta. Saatavilla 14.10.2020 <https://areena.yle.fi/1-4125481>

LIITTEET

LIITE 1. Palvelukeskus Salmelan alkuperäinen palvelukuvaus

HYVÄ ARKI ASUU SALMELASSA

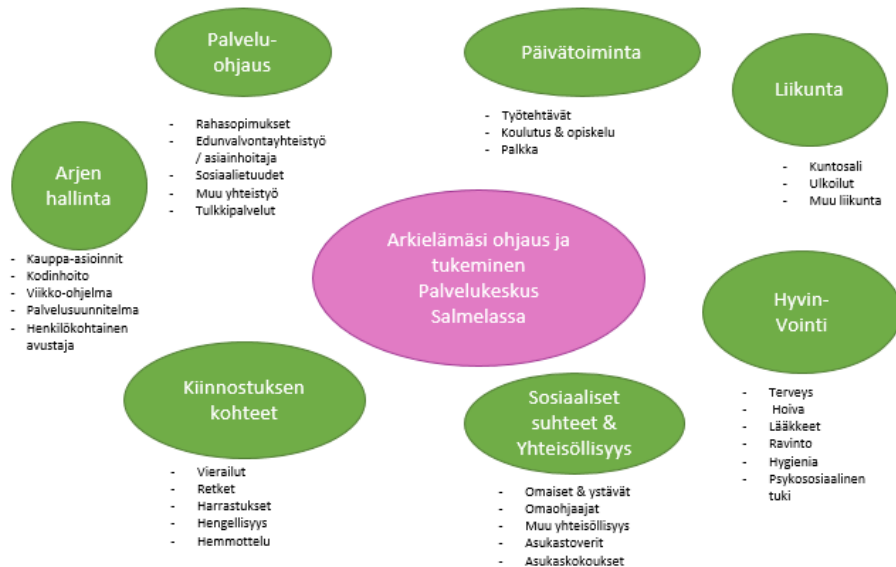
Arkielämäsi ohjaus ja tukeminen Palvelukeskus Salmelassa

Palvelukeskus Salmela tarjoaa asumista, kotihoitoa ja päivätoimintaa kuurosokeille, viittomakieliä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville henkilöille.

Asiakasprosessit luovat pohjan jokaisen asiakkaan yksilölliselle palvelusuunnitelmalle arvolähtöistä ohjausotetta käyttäen. Palveluprosessikuvauksen kautta halutaan lisätä asiakkaan omaa tietoisuutta palvelusisällöstä ja tuodaan näkyvämmiin esille asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista ja asiakaslähtöisyyttä.

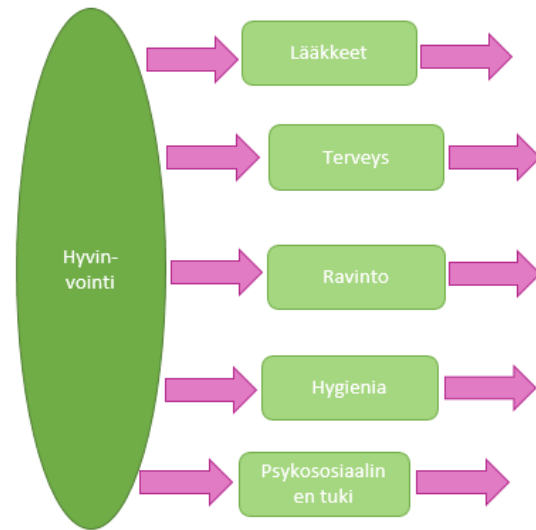
Asiakasprosessit toimivat samalla Palvelukeskus Salmelan palvelutarjottimena ja palvelulupauksena asiakkaille ja kuntataholle.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö. Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakieliä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

Jos käytössäsi on lääkitystä, laaditaan yhteistyössä sinun ja moniammatillisen työyhteisön kanssa yksilöllinen toimintamalli lääkityksesi hoitoon. Halutessasi saat tiliasiakkuuden Raunistulan apteekkiin, jonka kanssa yhteistyössä hoituvat reseptien uusinnat, mahdollinen annosjakeluasiakkuus, lääkkeiden toimitus sekä laskutusasiat. Yhteistyötä tekevät kanssasi Palvelukeskus Salmelan lääkähoidon osaavat ohjaajat, apteekin henkilökunta sekä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon lääkärit ja sairaanhoitajat. Heiltä saat myös tietoa ja opastusta lääkeasioihin liittyen.

Terveysteesi liittyviä asioita hoitaa palvelutalossa pääasiassa terveydenhuoltoon vastaaviksi nimetyt vastuuhajaajat, jotka ovat laillistettuja terveydenhuollon ammattilaisia. Saat heiltä apua ja tukea terveyden edistämiseen ja sairauksien ehkäisyyn. Akuuteissa terveydenhoitoon liittyvissä asioissa voit kääntyä kenen tahansa ohjaajan puoleen. Terveydenhuollotasi vastaa ohjaajien lisäksi erikuntien perusterveydenhuolto ja Turun pääterveysasema.

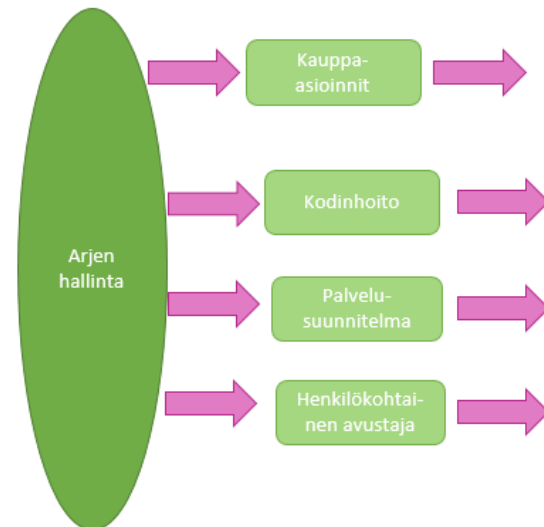
Palvelukeskus Salmelassa toimii Arkean ruokapalvelu. Heiltä tulee viikoittain ruokalistas. Myös palvelutalon ohjaajat osaavat ohjata ja neuvoa sinua terveellisessä ruokavaliossa, ja esim. kauppa-asioinneilla ohjata sinua terveellisiin ja monipuolisiin valintoihin.

Jos tarvitset ohjausta ja tukea henkilökohtaisen hygienian hoitoon, avustavat palvelutalon ohjaajat sinua niissä. Voit suorittaa ohjaajan kanssa hankintoja hygienian hoitoon liittyen. Jos tarvitset erityisempää tukea, esim. haavanhoitoa, ihosairauden hoitoa tms. toteutetaan hoitoa palvelutalon ohjaajien toimesta.

Palvelutalossa henkilöstö on paikalla ympäri vuorokauden. Saat tukea ja ohjausta mieltäsi askarruttaviin asioihin, ja työntekijöiden tehtävänä on edistää ja ylläpitää psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointiasi. Jos hyvinvointiasi rajoittaa jokin psyykinen sairaus, lääkähoidon omaavat ohjaajat tekevät kanssasi yhteistyötä sekä perusterveydenhuollon että erikoissairaanhoidon kanssa psyykkisen hyvinvointiasi edistämiseksi. Kuurojen palvelusäätiö (sr) on kouluttanut ohjaajia seksuaali-neuvojiksi. Näiltä ohjaajilta saat seksuaalineuvontaa niin halutessasi.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakieliä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

Palvelukeskus Salmelan sijainti lähellä keskustaa mahdollistaa itsenäisen kauppa-asioinnin. Jos fyysiseen tai psyykkiseen toimintakykyysi liittyy erityispiirteitä, jotka vaikuttavat kykyysi toimia itsenäisesti kaupassa, tai sinulla on haasteita liikuntakyvyn kanssa, voi ohjaaja kulkea kauppamatkat kanssasi taksilla. Myös kauppatalouksien teko on mahdollista internetin kautta. Oma ohjaajan organisoimana voidaan kanssasi suunnitella myös suurempia hankintoja varten tapahtuvia ostosmatkoja.

Kodinhoitollisia taitojasi tuetaan palvelukeskuksessa omien toiveidesi ja voimavarojesi mukaan. Palvelukeskus Salmelassa on oma siivooja. Saat ohjaajilta tukea kaikessa kodinhoitoon liittyvissä asioissa: siivouksessa, pyykkihuollossa, jne. Palvelukeskus Salmelassa on yhteiskäytössä oleva pyykkitupa, jossa on pyykkikone, kuivausrumpu, mankeli, kuivaushuone sekä siirtysrauta ja -lautat. Näiden käytössä voit pyytää ohjaajilta apua.

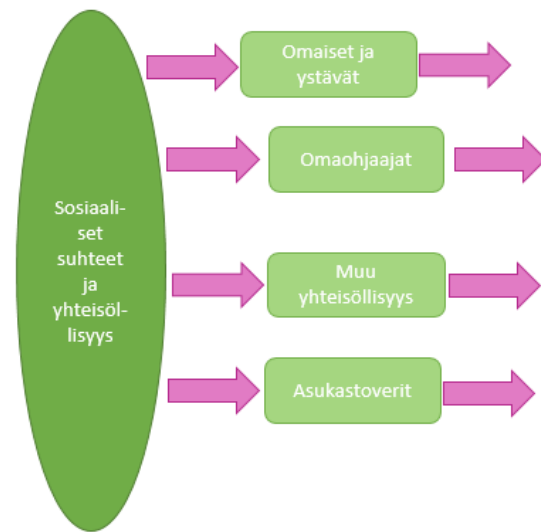
Palvelusuunnitelma laaditaan kanssasi kolmen kuukauden sisällä palvelujesi alkamisesta yhdessä omaisten, oman ohjaajan sekä vastaavan ohjaajan kanssa. Siihen sisällytetään kaikki ne palvelut, joita saat. Osallistut itse sekä palvelusuunnitelman laatimiseen että sen päivitykseen. Palvelusuunnitelma laaditaan arvolähtöistä ohjausotetta käyttäen, ja oma osallisuutesi korostuu palveluja laadittaessa.

Jos sinulle on myönnetty henkilökohtaisen avustuksen tunteja, voit suunnitella yhteistyössä ohjaajien ja avustajan kanssa toiveidesi mukaista ohjelmaa avustajatuonneille.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakieliä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

Suhteitasi omaisiin ja ystäviin tuetaan kaikin mahdollisin tavoin. Saat itse määritellä, keitä lähipiiriisi kuuluu, ja näitä suhteita voit ylläpitää sekä itsenäisesti että ohjaajien tukena. Ohjaajat voivat yhdessä kanssasi pitää yhteyttä läheisiin videopuhelulla, tekstiviesteillä, kirjeillä tai vierailuilla. Jos toivot vierailuille apua matkojen järjestämiseen tai tulkinnalla tilaamiseen, saat näissä myös apua ohjaajilta. Kanssasi laaditaan yhdessä vaihtoehtojen piirissä olevien tietojen luovuttamista varten erillinen sopimus, jossa voit määritellä kenellä sallit tietojasi luovutettavan.

Palvelukeskus Salmelassa jokaiselle asiakkaalle on nimetty **oma ohjaaja**. Tämä ohjaaja huolehtii juuri sinun asioistasi. Ohjaajalla on vastuualueinaan terveydenhuolto, liikunta & ympäristö, vapaa-aika, atk, joten saat ohjaajalta henkilökohtaista apua näihin liittyvissä asioissa. Tämän lisäksi ohjaajien kanssa päivät palvelutasi, suunnittelet yksilöllisten toiveidesi mukaista arkea ja vapaa-aikaa sekä toteutat sitä. Kerran kolmessa viikossa on merkitty ohjaajien työvuoroihin oma-ohjaaja aika jolloin tehdään jotain aktiviteetteja asiakkaan toiveiden mukaisesti.

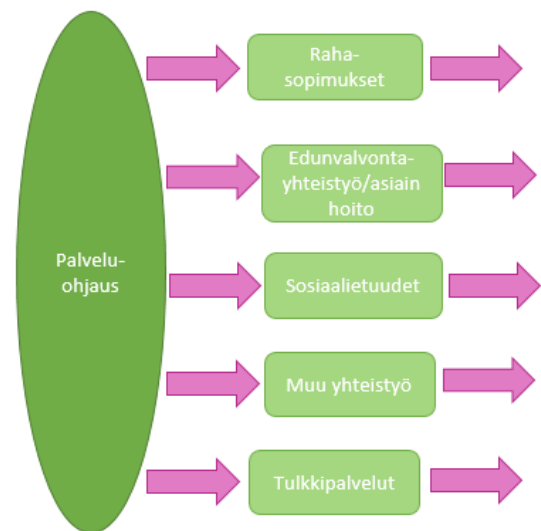
Palvelukeskus Salmelassa olet osa sekä asukas- että työyhteisöä. Saat tukea ja ohjausta ryhmässä toimimiseen ja ihmissuhteiden luomiseen. Viittomakielentaitoinen henkilökuntamme ohjaa sinua myös yhteistyökumppaneiden palvelujen pariin: kurojen yhdistys, seurakunnat, harrastustoiminnot yms. Yhteisöllisyyttä tuetaan palvelukeskus Salmelassa myös tarjoamalla sinulle mahdollisuutta vaikuttaa yhteisten tilojen viihtyvyyteen ja suunnitteluun sekä piha-alueen kehittämiseen ja ideoimiseen.

Toimit palvelukeskus Salmelassa osana viittomakielistä yhteisöä. Asumispalvelujen piirissä sinua ohjaavat ja opastavat palvelutalon ohjaajat. Asukaskavereiden kanssa järjestämme erilaista yhteistä toimintaa päivän aikana.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakielisiä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

P

Saapuessasi Palvelukeskus Salmelan palvelujen piiriin, laaditaan kanssasi kuukauden sisällä rahastosopimus, jossa määritellään kuinka raha-asiasi hoidetaan. Voit hoitaa ne itsenäisesti tai niin, että saat ohjaajien tukea taloudenhoitoon. Palvelukeskus Salmelassa on ohjaajien luktussa toimistotilassa asiakkaiden käytössä rahakaappia, joissa voit halutessasi säilyttää käteisarasi ja pankkikorttisi turvallisesti. Halutessasi voidaan rahavarojesi käyttöä seurata yhteistyössä myös asiakastietojärjestelmä DomaCassa erillisellä lompakko-lehdellä.

Jos sinulle on nimetty edunvalvoja, saat ohjaajilta ja vastaavalta ohjaajalta tukea yhteydenpidossa edunvalvojan kanssa. Voit yhteistyössä ohjaajien, vastaavan ohjaajan ja edunvalvojan kanssa suunnitella myös suurempia hankintoja tai menoja oman taloustilanteesi huomioiden. Oma ohjaaja huolehtivat siitä, että edunvalvojan yhteystiedot ovat ajantasaiset ja yhteistyö onnistuu reaaliaikaisesti.

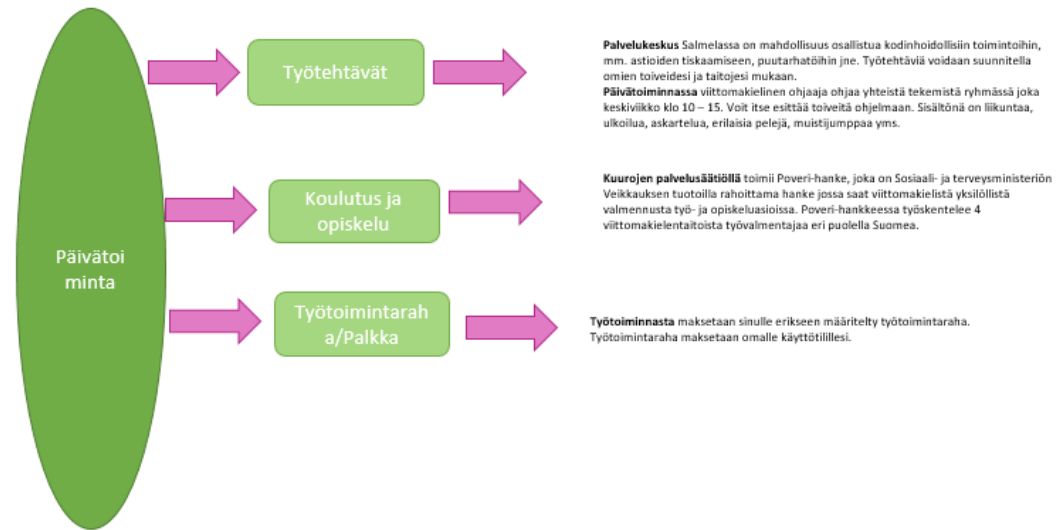
Jos sinulla on edunvalvoja, hän huolehtii siitä että saat sinulle kuuluvat sosiaalietuudet. Jos sinulla ei ole edunvalvojaa, tekevät oma ohjaaja sekä vastaava ohjaaja yhteistyössä sinun kanssasi hakemukset sinulle kuuluvien etuuksien mm. hoito- ja asumistuki. Yhteistyössä ohjaajien kanssa hoituvat myös sosiaalietuuksiin tarvittavat lääkärintodistukset ja muut liitteet. Saat apua myös muuttoilmoituksen tekemiseen.

Saat apua ja tukea kaikissa sinulle kuuluvissa palveluissa. Jos tarvitset esimerkiksi apuvälineitä, ohjaajat ja vastaava ohjaaja tekevät kanssasi yhteistyötä oman kotikuntasi terveyspalvelujen kanssa, jotta apuvälineiden hankinta sujuu. Apuvälineisiin tarvittavat lääkärintodistukset, terapeuttien lausunnot yms. Hoituvat yhteistyössä ohjaajien ja perusterveydenhuollon kanssa.

Olet oikeutettu saamaan tulkkipalveluja aina tarvittaessa. Saat ohjaajilta tukea tulkkipalvelujen tilaamiseen, lisätuntien hakemiseen, tulkkiingin muodostamiseen jne.

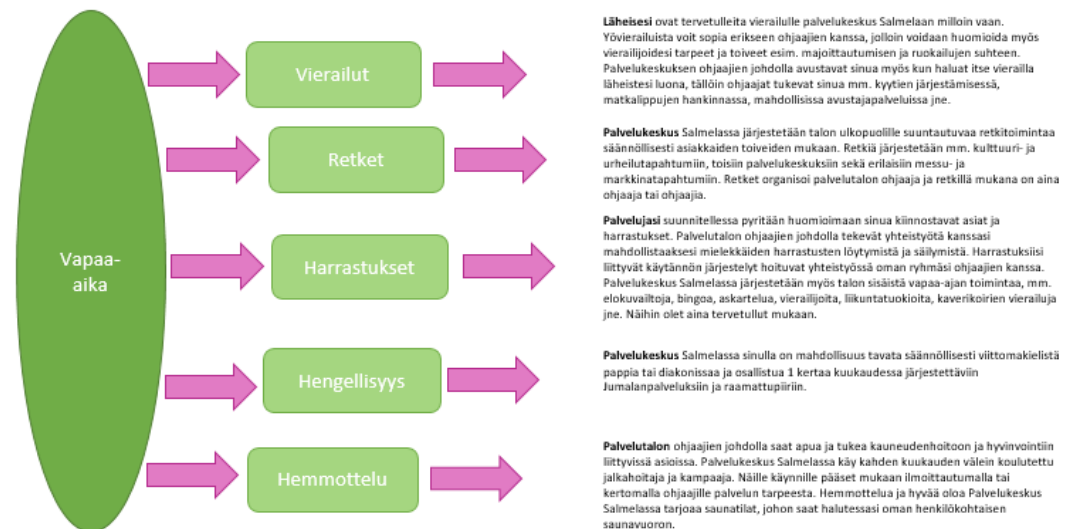
Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakielisiä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakielisiä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

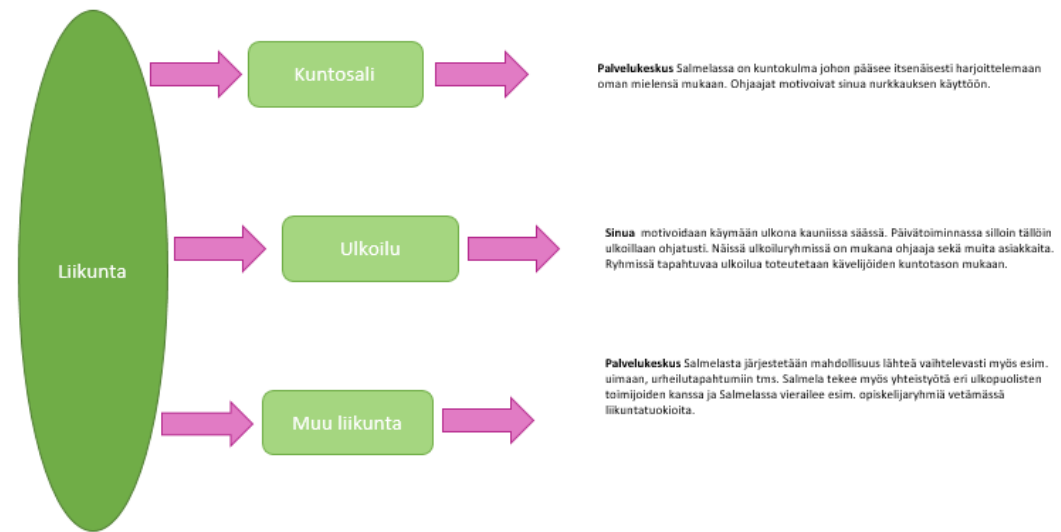
Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakielisiä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

Palvelukeskus Salmelan toimintaa ja kaikkia asiakasprosesseja ohjaavat kuuroille, kuurosokeille, viittomakieliä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville asiakkaille tärkeä kulttuuri ja kieli sekä viittomakielinen yhteisö.

Yhdessä nämä luovat pohjan kaikille palveluille.

LIITE 2. Palvelukeskus Salmelan tiivistetty palvelukuvaus

HYVÄ ARKI ASUU SALMELASSA

Palvelukeskus Salmela tarjoaa asumista, kotihoitoa ja päivätoimintaa kuurosokeille, viittomakieliä ja viittomakommunikaatiota käyttäville sekä muille kommunikoinnissa tukea tarvitseville.

Palveluprosessikuvauksella halutaan lisätä asiakkaan tietoisuutta palvelun sisällöstä sekä itsemääräämisoikeuden toteutumisesta ja tuoda näkyville asiakaslähtöisyyttä.

Kuurojen kulttuuri, kieli sekä viittomakielinen yhteisö ovat tärkeitä arvoja asiakkaille ja ne toimivat palvelun perustana.

PALVELUOHJAUS

Rahasopimukset:

Kanssasi laaditaan sopimus, jossa määritellään, kuinka raha-asiasi hoidetaan. Käteisvarojasi ja pankkikorttiasi voimme säilyttää lukollisessa kaapissa ohjaajien toimistossa, jos niin haluat. Lasku ja pankkiasioitasi hoitaa vain erikseen nimeämäsi henkilö tai edunvalvojasi. Halutessasi voit myös hoitaa raha-asioitasi itsenäisesti.

Edunvalvontayhteistyö/asiain hoito:

Jos sinulla on edunvalvoja, saat ohjaajilta tukea yhteydenpidon kanssa. Ohjaajat huolehtivat yhteistyön sujumisesta.

Sosiaalietuudet:

Ohjaajat tekevät hoitotukihakemuksen ja raha-asioista vastaava henkilö tai edunvalvoja hoitaa asumistukihakemuksen. Jos sinulla ei ole edunvalvojaa, ohjaajat auttavat asioiden hoitamisessa.

Muu yhteistyö:

Saat apua ja tukea myös kaikissa Salmelan ulkopuolisissa palveluissa.

Tulkkipalvelut:

Olet oikeutettu tulkkipalvelun käyttöön tarvittaessa. Ohjaajilta saat tukea tulkin tilaamiseen, lisätuntien hakemiseen ja tulkkingin muodostamiseen.

ARJEN HALLINTA JA PÄIVÄTOIMINTA

Kauppa-asiointi:

Salmelan lähellä on kauppa jossa voit asioida joko itsenäisesti tai ohjaajan kanssa. Voit myös tilata ostoksesi internetin kautta. Lisäksi perjantaisin sinulla on mahdollisuus mennä muiden asukkaiden, sekä ohjaajan kanssa yhteisellä kyydillä kauppaan.

Kodinhoito:

Saat tarvittaessa tukea kodinhoitoon liittyvissä asioissa esimerkiksi pyykinpesemisessä ja siivouksessa, joihin voit osallistua toiveidesi ja voimavarojesi mukaan. Salmelassa käy myös säännöllisesti siivoaja.

Palvelusuunnitelma:

Kolmen kuukauden sisällä saapumisesta kanssasi laaditaan sinun arvoihisi sopiva palvelusuunnitelma, jota päivitetään kanssasi jatkossa puolivuositain ja tarvittaessa. Suunnitelma laaditaan yhdessä omaistesii, ohjaajasi sekä vastaavan ohjaajan kanssa.

Henkilökohtainen avustaja:

Sinun on mahdollista hakea henkilökohtaista avustajaa ja hakemuksen tekemiseen saat tarvitsemasi avun palvelukeskuksen henkilökunnalta. Kun sinulle myönnetään henkilökohtainen avustaja, voit toteuttaa haluamaasi ohjelmaa hänen kanssaan.

Päivätoiminta:

Voit osallistua kodinhoidollisiin toimintoihin esimerkiksi tiskaamisen tai puutarhatöihin. Salmelassa järjestetään päivätoimintaa, jota ohjaa viittomakielinen ohjaaja 2x viikossa, keskiviikkona iltapäivällä ja ja perjantaina aamupäivällä. Voit myös esittää toiveita ohjelmaan liittyen.

VAPAA-AIKA JA YHTEISÖLLISYYS

Vierailut:

Läheisesi ovat tervetulleita Salmelaan ja yövierailuista voidaan sopia erikseen. Jos haluat itse vieraila läheistesii luona, ohjaajat auttavat järjestelyiden kanssa.

Retket:

Salmelassa järjestetään retkitoimintaa talon ulkopuolelle asiakkaiden toiveiden mukaan esimerkiksi kulttuuri-, markkina- ja urheilutapahtumiin. Mukana on tarvittaessa ohjaaja tai ohjaajia.

Harrastukset:

Palvelussasi huomioidaan sinua kiinnostavat asiat ja harrastukset. Salmelassa järjestetään myös elokuvailtoja, bingoa, askartelua, liikuntatuokioita ja muita aktiviteetteja.

Hengellisyys:

Sinulla on mahdollisuus tavata viittomakieltä taitavaa pappia tai diakonissaa. Voit myös osallistua kerran kuukaudessa järjestettäviin jumalanpalveluksiin ja raamattupiiriin.

Hemmottelu:

Salmelassa käy kahden kuukauden välein koulutettu jalkahoitaja ja kampaaja, jonka käynneille voit ilmoittautua. Salmela tarjoaa saunatilat.

Omaiset ja ystävät:

Saat itse määritellä ketkä kuuluvat lähipiiriisi ja suhteiden ylläpitoa tuetaan kaikkiin mahdollisiin tavoin. Ohjaaja auttaa yhteydenpidossa läheistesi kanssa esimerkiksi videopuhelut, tekstiviestit, kirjeet ja vierailut. Kanssasi laaditaan erillinen sopimus jossa määritellään kenelle tietojasi luovutetaan.

Omaohjaajat:

Jokaiselle asiakkaalle nimetään omaohjaaja, jonka kanssa voit esimerkiksi sopia erilaisia aktiviteetteja kolmen viikon välein, tai mahdollisuuksien mukaan useammin. Omaohjaajan kanssa päivität palveluitasi, suunnittelet yksilöllisten toiveidesi mukaista arkea ja vapaa-aikaa sekä toteutat sitä.

Muu yhteisöllisyys:

Salmelassa olet osa asukas- ja työyhteisöä. Sinua tuetaan ryhmätoiminnassa ja ihmissuhteiden luomisessa. Saat myös ohjausta yhteistyökumppaneiden palveluista esimerkiksi kuurojen yhdistys, seurakunnat ja harrastustoiminnat. Voit myös vaikuttaa Salmelan viihtyvyyteen.

Asukastoverit:

Salmelan muiden asukkaiden kanssa olet osa viittomakielistä yhteisöä. Asukastovereiden kanssa järjestetään erilaista yhteistä toimintaa päivän aikana, esimerkiksi ulkoilua, leivontaa, jutustelua tai pelailua.

LIIKUNTA JA HYVINVOINTI

Kuntosali:

Salmelassa on kuntosalia jossa voit harjoitella itsenäisesti mielesi mukaan.

Ulkoilu:

Voit ulkoilla itsenäisesti, ohjattuna tai vaikka ryhmässä.

Muu liikunta:

Salmela tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, esimerkiksi opiskelijaryhmät tulevat vetämään jumppia. Mahdollisuuksien mukaan järjestetään esimerkiksi uinti- tai urheilureissuja.

Terveys:

Jos sinulla on lääkitys kanssasi laaditaan yksilöllinen toimintamalli sen hoitoon. Yhteistyötä kanssasi tekevät Salmelan lääkeluvalliset ohjaajat, apteekin henkilökunta sekä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon lääkärit ja sairaanhoitajat. Heiltä voit saada myös lisätietoa ja opastusta terveyteen liittyvistä asioista. Salmelan omalääkäri käy Salmelassa kerran kuukaudessa, sinulla on mahdollista tavata häntä tuolloin.

Ravinto:

Salmelassa toimii Arkean ruokapalvelu, joka valmistaa viikottaiset ruokalistat. Palvelukeskuksen ohjaajat antavat sinulle vinkkejä terveelliseen ruokavalioon liittyen.

Hygienia:

Voit suorittaa ohjaajan kanssa hankintoja hygienian hoitoon liittyen. Salmelan ohjaajat auttavat sinua hygienian hoidossa tarpeidesi mukaan.

Psykososiaalinen tuki:

Palvelutalossa henkilöstö on paikalla ympäri vuorokauden. Heiltä saat tukea mieltä askarruttaviin asioihin, heidän tehtävänä on edistää ja ylläpitää psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointiasi. Tarvittaessa saat seksuaalineuvontaa.

LIITE 3. Käännöstyössä käytetyt glossit

Vapaa-aika ja yhteisöllisyys osa 1

PALVELU+KESKUS SALMELA OS-(täällä) MILLAINEN AKTIIVINEN TEHDÄ JÄRJESTÄÄ // OMA-2 VAPAA-AIKA MITÄ TEHDÄ MAHDOLLISTA MITÄ

PALVELU+KESKUS SALMELA OS-(täällä) OMA-2 OMAINEN YSTÄVÄ OS-4 VIERAILLA-TULLA-4-1 MILLOIN VAIN //HE-4 VOIDA MYÖS YÖ VIERAILLA-TULLA-4-1 JOS ETUKÄTEEN SOPIA+JO // JOS SINÄ-2 HALUTA VIERAILLAMENNÄ-1-4 OMA-2 OHJAAJA+HÄN VOI AUTTAA / ESIMERKIKSI TAKSI TILATA VOI SINÄ-2 KYYTI-1-4

SALMELA OS-(täällä) ULKO+ALUE-3 ERIxx RETKIxx-4-3 JÄRJESTÄÄ / ESIMERKIKSI KULTTUURI+TAPAHTUMA URHEILU+TAPAHTUMA MARKKINA+TAPAHTUMA OS-4-3 KÄYDÄxx // RETKIxx-1-5 AINA OHJAAJA OS-3 MUKANA-3-5 // JOS SINÄ-2 TULLA-MIELEEN JONNEKIN HALUTA MENNÄ / SINÄ-2 VOI EHDOTUS OS-(ehdotus) MAHDOLLINEN TOTEUTTAA

SALMELA OS-(täällä) OMA-2 HARRASTUSxx / MITÄ SINÄ-2 PITÄÄ TEHDÄ YLLÄPITÄÄ my // MYÖS UUSI HARRASTUS ETSIÄ AUTTAA // SALMELA OS-(täällä) ERIxx AKTIIVINEN TOIMINTA JÄRJESTÄÄ / ESIMERKIKSI ELOKUVA-KATSELLA-4 BINGO PELATA-1 ASKARTELU-1 LIIKUNTA-TUOKIO-3 VAIHTELUxx-4-3

JOS SINÄ-2 TARVITA / SINÄ-2 PAPPI TAI DIAGONISSA TAVATAxx-1-3 KESKUSTELLA-1-3 VOI // HE-3 VIITTOMAKIELI OSATA+TAITAVA VIITTOA // SALMELA OS-(täällä) JOKA-(yksi)KUUKAUSIxx JUMALA+PALVELUS RAAMATTU+PIIRI JÄRJESTÄÄ/ OS-4-3 SINÄ-2 OSALLISTUAxx VOI

SALMELA OS-(täällä) JALKA+HOITAA+HÄN KAMPAAJA+HÄN JOKA-(kaksi)KUUKAUSIxx TULLA-3-1-(oikea käsi etu- ja keskisormi yhdessä) // JOS SINÄ-2 HALUTA / SINÄ-2 VOI HOITO ILMOITTAUTUA // SALMELA OS-(täällä)

MYÖS SAUNA OLLA-1 / OS-4-(vasen käsi) SINÄ-2 OMA-2 SAUNAVUORO VARRATA-3 VOI

Vapaa-aika ja yhteisöllisyys osa 2

SALMELA OS-(täällä) OMA-2 SOSIAALINEN+SUHDE_{xx} KUINKA //MITÄ SINÄ-2 OMA-2 OHJAAJA+HÄN YHDESSÄ TEHDÄ MITÄ

SALMELA OS-(täällä) OMA-2 SOSIAALINEN+SUHDE_{xx} YLLÄPITO SINÄ-2 TUKEA SAADA my // JOS SINÄ-2 HALUTA OMA-2 SUKULAINEN YSTÄVÄ OS-4 OTTAA-YHTEYS-1-4 / OMA-2 OHJAAJA+HÄN VOI AUTTAA // KUINKA OTTAA-YHTEYS-1-4 KUINKA / ESIMERKIKSI VIDEOPUHELU-(videokamerat vastakkain molemmat kädet 1-4) TEKSTIVIESTI LÄHETTÄÄ-1-4 KIRJE LÄHETTÄÄ-1 TAI VIERAILLA-TULLA-4-1 VIERAILLA MENNÄ-1-4 // MYÖS SINÄ-2 OMA-2 OHJAAJA+HÄN YHDESSÄ TEHDÄ SOPIMUS OS-(sopimus) SANOA KUKA VOI ANTAA OMA-2 TÄRKEÄ_{xx} TIETO

SALMELA OS-(täällä) ASUKAS_{xx} JOKAINEN-4 OMA_{xx}-4 OHJAAJA+HÄN SAADA // SINÄ-2 OMA-2 OHJAAJA+HÄN YHDESSÄ SUUNNITELLA MIETTIÄ / MILLAINEN PALVELU SINÄ-2 TARVITA / MITÄ SINÄ-2 HALUTA OMA-2 ARKI VAPAA-AIKA TEHDÄ // MYÖS TE-2-3 VOI SOPIA_{xx} YHTEINEN TOIMINTA 3-VIIKKO KERRAN TAI MUUTAMA

SALMELA OS-(täällä) SINÄ-2 ASUKAS+YHTEISÖ-4 TYÖ+YHTEISÖ-3 MOLEMMAT-4-3 KUULUA_{xx} // OS-(täällä) KUINKA TUNTUU ILMAPIIRI KESKUSTELLA TAVATA / KUINKA SINÄ-1 OMA-2 ASUKAS-TOVERI_{xx} VIIHTYÄ SINÄ-2 VAIKUTTAA VOI / ESIMERKIKSI YHTEINEN KOKOONTUA+TILA TAI ULKO+ALUE KEHITTÄÄ PAREMPI // SALMELA ERI_{xx} YHTEISTYÖ+KUMPPANI_{xx} OLLA-1 / ESIMERKIKSI KUURO+YHDISTYS SEURAKUNTA_{xx} ERI_{xx} HARRASTUS TOIMINTA // JOS SINÄ-2 HALUTA TIETÄÄ / MILLAINEN PALVELU OS-4-3 TARJOTA MILLAINEN / SINÄ-2 VOI OMA2 OHJAAJA+HÄN KYSYÄ

SALMELA OS-(täällä) SINÄ-2 OMA-2 ASUKAS+TOVERIxx YHDESSÄ VIITTOA-(viittoa) TE-4-2 PÄIVÄxx ERIxx YHTEINEN AKTIIVINEN TEKEMINEN JÄRJESTÄÄ / ESIMERKIKSI ULKOILU LEVONTA PELATA YHDESSÄ(viittoa)

Salmelan palvelut

TÄMÄ VIDEO KERTOJA MILLAINEN PALVELU SALMELA-1 TARJOTA MILLAINEN-ky / ASUMINEN, KOTIHOITO, PÄIVÄTOIMINTA// SALMELA ASUA SISÄÄN-2-1 VOI KETÄ? / KUUROxx-4 KUUROSOKEAxx-1 MUU KUKA KOMMUNIKAATIO TUKI TARVITA ESIMERKIKSI TUKI VIITTOMAxx KÄYTTÄÄxx-3/ (he)OS-4-3 VOI ASUA SISÄÄN-2-1 // MIKSI TÄMÄ-1 VIDEO TÄRKEÄ MIKSI? / SALMELA-1 HALUTA KERTOJA OMA-1 PALVELU KUULUA MITÄ? / MYÖS ME HALUTA KERTOJA SALMELA-1 OMA-1 ASUKASxx-3 OMA-3 ITSE+MÄÄRÄÄTÄ+OIKEUS TOTEUTUA KUINKA/ MYÖS KUINKA OMA-3 TARVE HUOMIOIDA// OS1-(salmela) KOROSTAA VIITTOMAKIELI-4, KUUROxx-1 OMA-2 KULTTUURI, VIITTOA+VIITTOA+YHTEISÖ-3 OS-4-3 HALUTA HUOMIOIDA

SALMELA-1 MYÖS KOTI+PALVELU JÄRJESTÄÄ/ KOTI+PALVELU NIMI KOTI-VÄYLÄ VIITTOMA KOTI+KÄYDÄxx (väylä)// KOTI+KÄYDÄxx (väylä) ASIAKASxx KETÄ? / KUUROxx-4 KUUROSOKEAxx-3//KOTI+KÄYDÄxx (väylä) TYÖNTEKIJÄxx TEHDÄ MITÄ? / KAIKKI ASIAKASxx OMA-6-5 TARVE HUOMIOIDA / ESIMERKIKSI OMA-2 ASUNTO SISÄÄN-1-2 SUIHKU AUTTAA TAI LÄÄKE DOSETTI JAKAxx

Hyvinvointi

OMA-2 KUNTO HYVIN+VOIDA (vointi) SALMELA-1 KUINKA?/ JOS HALUTA SINÄ-2 JUMPPAxx PAINONNOSTO VOIDA TÄÄLLÄ-1 SYY KUNTO+ALUE LÖYTYÄ // JOS HALUTA ULOS+MENNÄ-1-5 VOIDA YKSIN KÄVELLÄ-1-5/ OHJAAJA-HÄN YHDESSÄ KÄVELLÄxx-1-5/TAI RYHMÄ KÄVELLÄxx-1-5 // OS-1 (huulio salmela) ERIxx URHEILU+KÄYNTIxx JÄRJESTÄÄ / ESIMERKIKSI UIDA

(uimaan) MENNÄ-1-6 / MYÖS ERIxx TAPAHTUMAxX ESIMERKIKSI OPISKE-
LIJA+RYHMÄ-5 TULLA-5-1 JUMPPA OHJAA TExx-4-3// JOS OMA-2 PUHDAS
ASIA HOITO APUA TARVITA OHJAAJAxX-5 AUTTAA // JOS HALUTA OSTAA
OMA-2 PUHDAS+TARVIKE ESIMERKSI SHAMPOO VOI KAUPPA+SISÄLLE-
1-5 OSTAAxx(zop,zop,zop) //

OS-1 (salmelassa) OHJAAJAxX-5 24+TUNTIA VUOROKAUSI PYSYÄ-5 / JOS
TARVITA APUA OHJAAJAxX-5 AUTTAA // JOS JOKU OMA-2 ASIA TULLAMIE-
LEEN / ESIMERKIKSI OMA-2 SEKSI+ASIAT+MIETTIÄxx SALMELA-1 OHJAA-
JAxX5 VOI KYSYÄ-1-5 KESKUSTELLA // OS-1(samela) OHJAAJAxX5 YHTEIS-
TYÖ TEHDÄ ESIMERKIKSI SAIRAANHOITAJA-(HÄN)-4 LÄÄKÄRI-(HÄN)-1
SAIRAALAxX-3 APTEEKKI-3 KAIKKI YHDESSÄ // JOS SINÄ-2 LÄÄKE TAR-
VITA/ ME-4-3 YHDESSÄ MIETTIÄxx OMA-2 LÄÄKE+HOITAA+SUUNNITELMA
VALMISTAA / ESIMERKIKSI KATSOTAAN MONTAKO TABLETTIA AA-
MULLA+(lääkesuuhun) MONTAKO TABLETTIA ILLALLA (lääkesuuhun) // JOS
SINÄ TARVITA APUA OMA LÄÄKE+ASIA+HOITO SALMELA-1 OHJAAJAxX-5
AUTTAA // SALMELA-1 OMA-1 LÄÄKÄRI TULLA-5-1 YKSI+KERTA KUUKAUSI
VOIDA TAVATA LÄÄKÄRI JOS HALUTA SINÄ

SALMELA-1 OMA-1 RUOKA TILATA FIRMA NIMI A-R-K-E-A VIITTOMA ARKI-
(arkea)/ ARKI-(arkea) OS-5 UUSI RUOKALISTA JOKA VIIKKO LÄHETTÄÄ-5-1
// JOS HALUTA TIETÄÄ ENEMMÄN TERVEELLINEN RUOKA+VALIO-4-(oikea
käsi os-4) MITÄ? OHJAAJAxX-5 KERTOJA TE-2

Palveluohjaus

OMA-2 PALVELU MITÄ KUULUA SALMELA-1 MITÄ? / OS-1 (salmela)

OMA-2 RAHA+ASIA HOITAA KUINKA? // OS-1 (salmela) SINÄ RAHASOPIMUS
YHDESSÄ TEHDÄ / VOIT OS-2 ITSE TAI NIMI HÄN-5 KUKA HOITAA TAI
EDUNVALVOJA-4 / HÄN-5 SAMA OMA-2 PANKKI LASKU ASIAxx VASTUU //

JOS SINÄ HALUTA OMA-2 KÄTEINEN PANKKI+KORTTI TURVALLINEN SÄILYTTÄÄ VOI OHJAAJIENxx-5 OMA-5 HUONE TURVA+KAAPPI OS-4 PYSYÄ / KAAPPI-4 LUKKO PYSYÄ

EDUNVALVOJA-4 OHJAAJA-HÄN-5 YHDESSÄ ASIAxx HOITAA / KAIKKI SUJUA HYVIN.

HOITO+TUKI HAKEMUS OHJAAJATxx-5 TEHDÄ // KUKA OMA-2 RAHA-PANKKI+ASIA HOITAA MYÖS ASUA+TUKI HAKEMUS VASTUU TEHDÄ // JOS SINÄ ITSE-2 OMA-2 RAHA+ASIA HOITAA // APUA PYYTÄÄ VOI OHJAAJIL-TAxx-5 APUA

OS-1 (salmelassa) PALJON MUU YHTEIS+TYÖ ESIMERKKI/ APUVÄLINE LÄÄKÄRI TERVEYS+HUOLTO // OHJAAJAx-5 AUTTAA

JOS SINÄ-2 TULKKI TARVITA / OHJAAJA+HÄN-5 AUTTAA TILATA, TULKKI+LISTA, LISÄ+TUNTI

Arjenhallinta ja päivätoiminta

OS-1 (salmelassa) SUJUA KUINKA?

OS-1 (salmela) KAUPPA OS-4 LÄHELLÄ / KAUPPA MENNÄ YKSIN VOIT // AINA PE ASUKKAAT-5 OHJAAJA+HÄN-5 YHDESSÄ KAUPPA OS-4 MENNÄ-4 // SINÄ KAUPPA NETTI NÄPYTELLÄ VOI RUOKA TAVARA TILATA

OMA-2 ASUNTO HOITO KUKA HOITAA? kädet levällään hmm asento // ITSE-2 VOI TEHDÄ JOS JAKSAA // OS-1 (täällä) SÄÄNNÖLLINEN SIIVOOJA SIIVOTAxx

SINÄ TULLUT-2-1 3 KK AIKANA // OMA-2 PALVELU+SUUNNITELMA TEHDÄ // OMA-2 PALVELU+SUUNNITELMA TEHDÄ YHDESSÄ SINÄ OHJAAJA+HÄN OS-5, VASTUU OHJAAJA-5, OMA-2 OMAINEN YHDESSÄ // SUUNNITELMA

TEHTY VALMIS / JÄLKEEN TARKASTAA AINA PUOLIVUOTTA PUOLIVUOTTA // JOS TARKASTUS JOTAIN HUOMATA TIETO LISÄTÄ MUUTTAA

JOS SINÄ AVUSTAJA+HÄN-5 HALUTA VOI PYYTÄÄ OHJAAJA+HÄN OS-5 AUTTAA TÄYTTÄÄ HAKEA AUTTAA // AVUSTAJA+HÄN PÄÄTÖS HYVÄKSYTTY / SINÄ VOIDA OMA-2 OS-5 KANSSA MITÄ VAAN kädet hmm asento levällään TEHDÄ YHDESSÄ

JOS HALUAT-OS-2 VOI TISKAUS PUUTARHA+HOITO AUTTAA // AINA VIIKKO 2 KERTAA / VIITTOMAKIELINEN OHJAAJA+HÄN-5 VIITTOMAKIELINEN OHJELMA JÄRJESTÄÄ // KE ILTAPÄIVÄ PE AAMUPÄIVÄ / SINÄ VOIDA EHDOTTA MITÄ OHJELMA SINÄ HALUTA

LIITE 4. Käännösvideoiden linkit

[Hyvä arki asuu Salmelassa: Palvelut](#)

[Hyvä arki asuu Salmelassa: Palveluohjaus](#)

[Hyvä arki asuu Salmelassa: Arjen hallinta ja päivätoiminta](#)

[Hyvä arki asuu Salmelassa: Vapaa-aika](#)

[Hyvä arki asuu Salmelassa: Yhteisöllisyys](#)

[Hyvä arki asuu Salmelassa: Hyvinvointi](#)